

การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพแรงงานข้ามชาติ ในประเทศไทย

Identification of Unidentified Migrant Workers Dead in Thailand

รัชดากรณ์ มรม่วง¹

Rachadaporn Mornmoung¹

กองพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม สถาบันนิติวิทยาศาสตร์¹

Missing and Unidentified Persons System Development Division Central Institute
of Forensic Science¹

E-mail: rachada.mpic@gmail.com

Received 07/05/2021 ► Revised 16/11/2021 ► Accepted 02/12/2021

บทคัดย่อ

๖๖ แรงงานข้ามชาติมีส่วนสำคัญที่ช่วยในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจให้กับประเทศปลายทาง ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศภูมิภาคอาเซียนที่ถือว่าเป็นจุดหมายปลายทางของแรงงานข้ามชาติ ซึ่งมีทั้งแรงงานทักษะฝีมือ และแรงงานไร้ฝีมือ ส่วนใหญ่แรงงานไร้ฝีมือเข้ามาในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายโดยผ่านขบวนการนายหน้า ขบวนการค้ามนุษย์ รวมทั้งการลักลอบเข้ามาเอง แรงงานเหล่านี้จึงไม่ผ่าน การลงทะเบียนที่รัฐบาลกำหนด ทำให้ไม่มีการบันทึกข้อมูล

ประวัติบุคคล ไม่มีการตรวจสุขภาพ ที่สำคัญคือ ไม่มีบัตรประจำตัวแรงงานและไม่มีใบอนุญาตทำงาน ดังนั้นเมื่อเสียชีวิตจะกลายเป็นบุคคลสูญหายของครอบครัวที่อยู่ประเทศต้นทาง และกลายเป็นศพนิรนามที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นใครซึ่งปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการตรวจพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลต้องใช้กระบวนการนิติวิทยาศาสตร์ เช่น การตรวจสารพันธุกรรม การตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ หรือการตรวจทางพันธุกรรม เป็นต้น ซึ่งแต่ละวิธีมีข้อจำกัดจากปัจจัยหลาย ๆ ด้าน

¹ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ ชั้น 9 อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคาร B) ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ

เช่น สภาพศพ ข้อมูลและวิธีปฏิบัติงาน นอกจากนี้ สิ่งสำคัญที่สุด คือ ข้อมูล 2 ส่วน คือ ข้อมูลของผู้เสียชีวิตและข้อมูลของผู้สูญหายจากครอบครัว ซึ่งปัญหาที่พบ คือ แรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมายมักไม่มีข้อมูลที่จะใช้ยืนยันตัวตน ดังนั้นเมื่อเสียชีวิตจึงกลายเป็นศพนิรนาม ประกอบกับไม่มีข้อมูลอีกส่วนหนึ่งที่จะได้จากครอบครัวเพื่อนำมาเปรียบเทียบระหว่างกัน ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการศึกษาการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย เพื่อศึกษาปัญหาการพิสูจน์

อัตลักษณ์บุคคลศพแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย การหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหามหาบุคคลสูญหาย และศพนิรนาม รวมทั้งข้อเสนอแนะในการสร้างมาตรฐานในการจัดเก็บข้อมูลศพแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้ปฏิบัติเพื่อลดจำนวนบุคคลสูญหาย และศพนิรนามที่จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ: แรงงานข้ามชาติ, บุคคลสูญหาย, ศพนิรนาม, การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล

ABSTRACT

Migrant workers play an important role in driving the economy of the destination country. Thailand is one of the ASEAN countries that is considered as a destination for migrant workers, both skilled and unskilled labors. Mostly, these unskilled labors enter Thailand by themselves or through illegal brokers and human trafficking. These illegal migrants cannot access the process of registration provided by the government which lead to the lack of the personal data recorded, no identification cards and no work permits. Therefore, when they died, they will become the missing persons of the families in the origin country and the unidentified bodies in Thailand which

trends to increase every year. So the identification uses forensic processes e.g. genetic fingerprint dental, etc. Each method has limitation by many factors such as condition of the bodies data and implementation. Moreover, the most important are ante-mortem data and post-mortem data. The problem is the illegal migrant workers do not have the information to identities himself. When he died, and could not be identified thus becoming an unidentified Bodies. In addition, there is no data from family to compare between them. The problems above lead to a study identification of unidentified migrant workers dead in Thailand. In order to study problems and find the ways to prevent, solve

missing persons and unidentified bodies in Thailand. Including recommendations for establishing standards collect data migrant workers dead in Thailand in order to relevant agencies to practice for

reduce the number of missing persons and unidentified bodies in the future.

Keyword: Migrant Workers, Missing Persons, Unidentified Bodies, Identification

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมไทย ทำให้ประชากรไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อันนำไปสู่การขาดแคลนแรงงานไทยซึ่งจะมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้แรงงานไทยยังเลือกงานไม่ต้องการทำงานหนัก โดยเรียกงานหนักประเภทนี้ว่างาน 3D คือ Difficult (งานหนัก) Dirty (งานสกปรก) และ Dangerous (งานเสี่ยงอันตราย) (Saovane Chantapong, Prangprao Singhapong & Kanchanit Lertpienthum, 2018, pp.3) ซึ่งเป็นงานที่คนไทยไม่นิยมทำและมีค่าจ้างไม่สูงนัก เช่น กรรมกรในกิจการประมงและกิจการต่อเนื่อง ประมง กรรมกรทั่วไป กรรมกรในกิจการโรงงาน กรรมกร ในกิจการเกษตรพืชสวนและพืชไร่ กรรมกรในกิจการปศุสัตว์ เป็นต้น แรงงานเหล่านี้เป็นแรงงานประเภทไม่ต้องใช้ฝีมือ ทำให้ประเทศไทยต้องนำเข้าแรงงานต่างด้าวหรือแรงงานของประเทศเพื่อนบ้านมาทดแทน อันนำมาซึ่งการย้ายถิ่นที่อยู่ของแรงงานข้ามชาติเหล่านี้

Bongkochmas Ek-lem (2019, pp.16) ได้ให้ความหมายของการย้ายถิ่น (Migration) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงถิ่นที่อยู่อาศัยชั่วคราวหรือกึ่งชั่วคราว เป็นการเคลื่อนย้ายซึ่งอาจเกิด

ภายในประเทศหรือข้ามแดนระหว่างประเทศสำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub Region) มีความโดดเด่นในเรื่องการย้ายถิ่นฐานของแรงงานข้ามชาติ (Migrant Workers) เพราะนอกจากจะเป็นประเทศที่มีนโยบาย ส่งออกแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศแล้ว ในทศวรรษที่ผ่านมา มีแรงงานข้ามชาติ จากประเทศเพื่อนบ้านข้ามแดนมาทำงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก

สำหรับในระดับภูมิภาคอาเซียนพบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศปลายทางสำคัญอันดับหนึ่งของแรงงานข้ามชาติ กว่าครึ่งหรือร้อยละ 54 ของการเคลื่อนย้ายแรงงานในภูมิภาคกลุ่มใหญ่สุดมาจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า รองลงมาคือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ตามลำดับ สาเหตุมาจากปัจจัยดึงดูดของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรที่มีอยู่มาก ความเป็นศูนย์กลางของเศรษฐกิจ การเดินทางในภูมิภาค และในส่วนตัวแรงที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน (Saovane Chantapong, Prangprao Singhapong & Kanchanit Lertpienthum, 2018, pp.2)

รายงานสถานการณ์ภาวะเศรษฐกิจการแรงงานระหว่างประเทศ และการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ (Ministry of Labour, 2021, pp.18) แรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554–2563 พบว่าส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า หรือเมียนมาร์ สัญชาติกัมพูชา และสัญชาติลาว ซึ่งถือว่าเป็นแรงงานข้ามชาติกลุ่มใหญ่ในประเทศไทย นอกเหนือจาก 3 สัญชาติดังกล่าวแล้วจะเป็นแรงงานสัญชาติอื่น ๆ เช่น จีน ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ รวมถึงชนกลุ่มน้อย เป็นต้น เมื่อดูสัดส่วนของจำนวนแรงงานข้ามชาติจะพบว่าแรงงานข้ามชาติที่มีสัดส่วนมากที่สุด คือ แรงงานสัญชาติพม่า ซึ่งมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 57 ถึงร้อยละ 74 ของจำนวนแรงงานข้ามชาติทั้งหมดในประเทศไทย รองลงมา คือ แรงงานสัญชาติกัมพูชา มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 13 ถึงร้อยละ 24 และ แรงงาน

สัญชาติลาว มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 4 ถึงร้อยละ 11 ของจำนวนแรงงานข้ามชาติทั้งหมดในประเทศไทย จะเห็นได้ว่าสัดส่วนของแรงงานข้ามชาติทั้ง 3 สัญชาตินี้จะมีถึงร้อยละ 87 ถึงร้อยละ 94 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 6 ถึงร้อยละ 13 เป็นแรงงานจากสัญชาติอื่น ๆ จึงถือว่าแรงงานข้ามชาติทั้ง 3 สัญชาตินี้เป็นแรงงานข้ามชาติกลุ่มใหญ่ที่เข้ามามีบทบาทต่อตลาดแรงงานของประเทศไทย ข้อมูลจากกระทรวงแรงงาน ปี พ.ศ. 2564 โดยเฉพาะในตลาดแรงงานที่ใช้ทักษะต่ำและเป็นงานในประเภท 3D อย่างไรก็ดีในความเป็นจริงจะไม่สามารถที่จะบอกได้เลยว่ามีแรงงานข้ามชาติรวมทั้งผู้ติดตามอาศัยและทำงานอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนเท่าใดแน่นอน เนื่องจากส่วนหนึ่งเป็นการลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย

ตารางที่ 1: สถิติการจับกุมแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า เดินทางเข้ามาในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย

เพศ ปี 2557		ฐานความผิดเป็นบุคคลต่างด้าวเดินทางเข้ามาและอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต				
		ปี 2557	ปี 2558	ปี 2559	ปี 2560	รวม
1	ชาย	46,651	56,961	89,614	83,252	374,694
2	หญิง	16,548	19,980	42,432	43,930	162,272
รวม		63,199	76,941	132,046	127,182	536,966

ที่มา: Anuchit Bunyarin & Jomdet Trimek, 2020

ตารางแสดงสถิติการจับกุมแรงงานข้ามชาติ สัญชาติพม่า เดินทางเข้ามาในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายในฐานะความผิดเป็นบุคคลต่างด้าว เดินทางเข้ามาและอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2560 ซึ่งจะเห็นได้ว่าแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า เพศชาย จะมากกว่าเพศหญิง และแต่ละปีมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แสดงให้เห็นว่านโยบายที่รัฐออกมาให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติเพื่อให้ถูกกฎหมาย หรือแรงงานที่นำเข้าประเทศตามข้อตกลงบันทึกข้อตกลง (Memorandum of Understanding: MOU) มีข้อจำกัด กระบวนการขั้นตอนยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายสูง ประกอบกับขั้นตอนกฎระเบียบต่าง ๆ ที่สลับซับซ้อนทั้งในประเทศปลายทางและประเทศต้นทาง ดังนั้นนายจ้างส่วนหนึ่งมักเลือกที่จะจ้างแรงงานที่เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายแทนเพราะสะดวกและถูกกว่า (Pracha Wasutprasart, 2006, pp.23) ทำให้เกิดการแพร่กระจายของขบวนการลักลอบนำเข้าแรงงานข้ามชาติอย่างผิดกฎหมาย

การเข้ามาของแรงงานข้ามชาติดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศไทย มีทั้งผลดีและผลกระทบด้านลบ โดยผลดีนั้นเป็นการลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานบางประเภทที่คนไทยไม่นิยมทำ และยังเป็นการช่วยเร่งหรือรักษาระดับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศไทยด้วย ในขณะที่ผลกระทบที่ตามมาก็มีจำนวนมาก เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคม ปัญหาทางสุขอนามัย เป็นต้น ปัญหาการสูญหายที่อาจนำมาสู่การเสียชีวิต

มีหลายสาเหตุ เช่น อาชญากรรม การค้ามนุษย์ ถูกขายเป็นแรงงานทาส หรือแรงงานในอุตสาหกรรมทางทะเล การค้าของผิดกฎหมายที่ดำเนินการโดยแก๊ง สูญหายโดยการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือบางครั้งคนหายเองก็ไม่ประสงค์จะติดต่อกับครอบครัว อันนำมาซึ่งการขาดการติดต่อ ซึ่งทั่วโลกมีผู้สูญหายหลายแสนคน อันส่งผลต่อครอบครัว สังคมและเศรษฐกิจของประเทศ สำหรับครอบครัวแล้วถือเป็นการสูญเสียที่ยิ่งคลุมเครือ การรอคอยเป็นความทุกข์ทรมานของคนที่ยังมีชีวิตอยู่ที่ไม่ทราบชะตากรรมของบุคคลอันเป็นที่รัก ซึ่งบุคคลสูญหายเหล่านี้ญาติหรือครอบครัวยังคงเฝ้ารอคำตอบจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Boss, 2017, pp.521) ใช้คำว่า การสูญเสียที่คลุมเครือ เพื่ออธิบายถึงเอกลักษณ์ความทุกข์ทรมานจากการมีชีวิตอยู่ในความไม่แน่นอนเกี่ยวกับชะตากรรมของคนที่ถูก (Bernard, 2017, pp.475) สำหรับแรงงานข้ามชาติที่เสียชีวิตอันเนื่องมาจากไม่มีข้อมูลที่จะใช้สำหรับระบุตัวตน ครอบครัวไม่ทราบทำให้ไม่มีข้อมูลของผู้สูญหายจากครอบครัวเป็นสาเหตุให้ศพยังไม่สามารถพิสูจน์บุคคลได้ว่าเป็นใคร ส่งผลกระทบต่อครอบครัวในด้านความรู้สึกที่ไม่ทราบชะตากรรมของคนที่คุณรัก และยังส่งผลกระทบในด้านสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลเหล่านี้ที่ควรจะได้รับการพิสูจน์ตัวตนและส่งคืนกลับสู่ครอบครัวอันเป็นที่รัก

สำหรับปัญหาบุคคลสูญหาย และศพนิรนาม ในประเทศไทยพบว่า สถิติตั้งแต่ 1 ธันวาคม

2545 ถึง 30 มิถุนายน 2564 คนหายมีจำนวน 3,270 คน และศพนิรนามมีจำนวน 5,067 ศพ (ข้อมูลกองพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม สถาบันนิติวิทยาศาสตร์, 2021) จากข้อมูลศพนิรนามพบว่าส่วนหนึ่งเป็นแรงงานข้ามชาติ ซึ่งมีสัญชาติพม่า สัญชาติลาว หรือสัญชาติกัมพูชา โดยทราบข้อมูลจากนายจ้าง ข้อมูลที่พบติดตัว จากคำบอกเล่าของเพื่อนร่วมงาน หรือแม้กระทั่งพบบัตรประจำตัวประชาชน แต่ทั้งนี้ทุกศพที่เสียชีวิตจะต้องเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลตามกระบวนการทางนิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นมาตรฐานสากล เพื่อพิสูจน์ยืนยันว่าบุคคลนั้นเป็นใคร

แต่ปัญหาที่พบของการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลของศพนิรนามเหล่านี้คือขาดข้อมูลจากครอบครัวของผู้สูญหาย เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลศพนิรนาม ซึ่งข้อมูลผู้สูญหายจะได้จากครอบครัวของผู้สูญหาย ในกรณีแรงงานข้ามชาติครอบครัวหรือญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ในประเทศต้นทางอาจไม่ทราบถึงการสูญหาย หรือเสียชีวิต ทำให้ขาดข้อมูลส่วนนี้ ในกรณีแรงงานข้ามชาติเข้าเมืองถูกกฎหมายจะมีการเก็บประวัติและข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือไว้ แต่ถึงแม้ว่าจะสามารถพิสูจน์บุคคลได้การติดต่อกับครอบครัวผู้เสียชีวิตเป็นไปได้ยาก การส่งศพคืนสู่ครอบครัวยังเป็นภาระของครอบครัวที่จะต้องเป็นผู้จัดการเอง ดังนั้นการลดปัญหาการสูญหายจากการย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติกระทำได้โดยการลดความเสี่ยงในการสูญหายของผู้ย้ายถิ่น การสนับสนุนครอบครัวในการ

ค้นหาผู้สูญหาย และการปฏิบัติต่อผู้เสียชีวิตและครอบครัวโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (ICRC, 2017, pp.5) แรงงานข้ามชาติที่เสียชีวิตและไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นใคร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานข้ามชาติเข้าเมืองผิดกฎหมายจะกลายเป็นศพนิรนามถูกส่งไปฝังไว้ตามสุสานของมูลนิธิต่าง ๆ ทำให้จำนวนตัวเลขศพนิรนามต่อปีเพิ่มมากขึ้น และกลายเป็นตัวเลขสถิติของศพนิรนามที่เป็นคนไทย ถือเป็นปัญหาสังคมประเทศไทยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม และความเชื่อมั่นของนานาชาติ เรื่องสิทธิมนุษยชน

ดังนั้นบทความนี้จึงนำเสนอปัญหาการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและเสนอแนะการสร้างมาตรฐานในการจัดเก็บข้อมูลศพแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยเพื่อเป็นการป้องกันการสูญหายและเสียชีวิตของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์

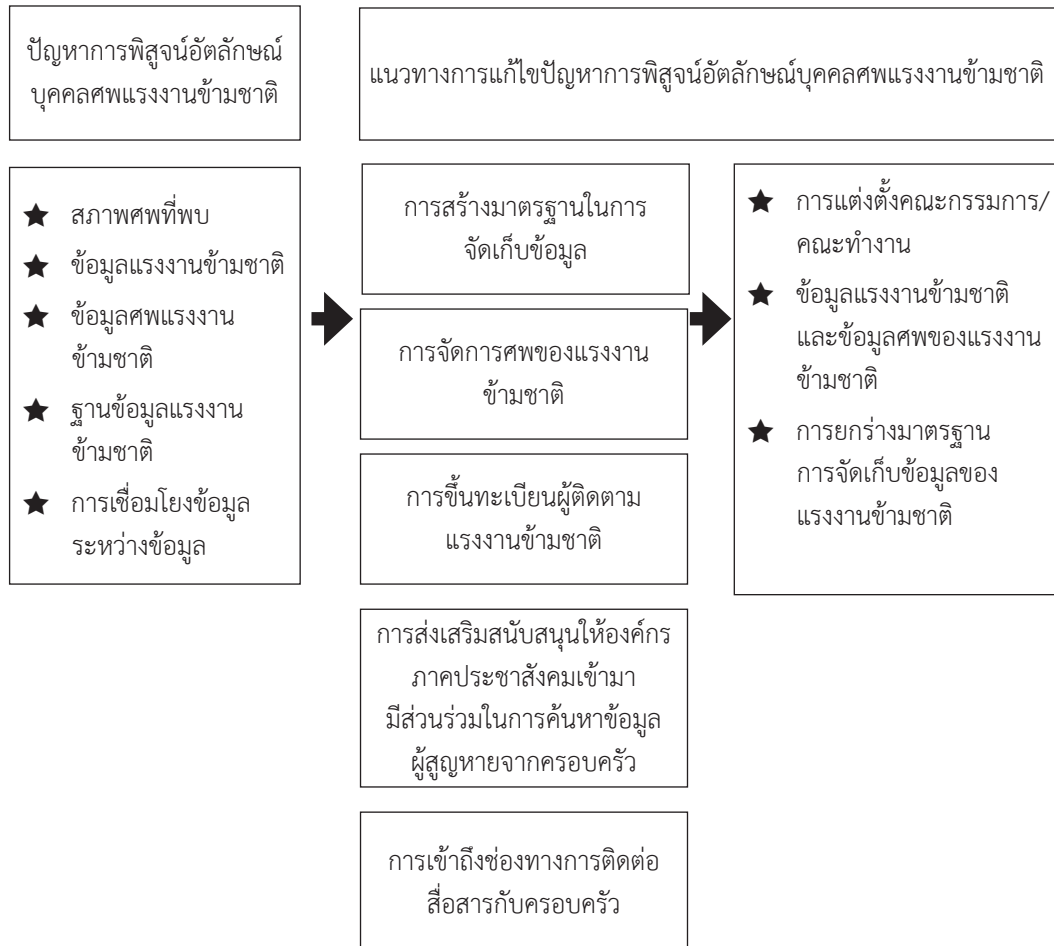
1. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย
2. ข้อเสนอแนะในการสร้างมาตรฐานในการจัดเก็บข้อมูลศพแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิเคราะห์

การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย มุ่งเน้นการศึกษาปัญหา

การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการสร้างมาตรฐานในการจัดเก็บข้อมูล

ศพแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย โดยศึกษาข้อมูลเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกำหนดกรอบในการวิเคราะห์ดังนี้

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การกำหนดระเบียบวิธีการวิจัย(methodology) ครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

จากเอกสาร ประกอบด้วย บทความ งานวิจัย เอกสาร ตำราวิชาการในประเทศและต่างประเทศ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาแนวทางการแก้ไขปัญหา รวมทั้งข้อเสนอแนะ ซึ่งผลจากการศึกษาข้อมูลแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยพบว่าแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองอย่างถูกกฎหมายจะมีการขึ้นทะเบียนประวัติ มีการถ่ายภาพและ

เก็บลายพิมพ์นิ้วมือ แต่สำหรับแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย ซึ่งจะพบว่าจะไม่มีการขึ้นทะเบียนเพื่อทำประวัติ ดังนั้นในส่วนนี้จะไม่มีการบันทึกและเก็บข้อมูลไว้ แรงงานข้ามชาติที่อพยพและลักลอบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายนั้น เกิดขึ้นจากหลายปัจจัย สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าเป็นประเทศที่มีแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานในประเทศไทยมากที่สุด รายงานการวิจัยของกระทรวงมหาดไทยพบว่าร้อยละ 4.3 ของแรงงานข้ามชาติที่เข้ามายังประเทศไทย มาจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า และราชอาณาจักรกัมพูชา เป็นผู้ที่หลบหนีภัยทางการเมือง ปัญหาอีกประการหนึ่งที่ทำให้มีแรงงานจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าหลบหนีมายังประเทศไทยเป็นจำนวนมากคือ ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารในสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า ส่งผลให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน และการบังคับใช้แรงงานทาสอย่างกว้างขวางและเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่ชายแดน จากปัจจัยต่าง ๆ ส่งผลให้แรงงานจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าอพยพเข้าสู่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่องยาวนานนับสิบปี แรงงานพม่าบางส่วนอพยพเข้ามาอย่างเต็มใจเพื่อมาแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าในประเทศไทย และบางส่วนถูกบังคับให้อพยพ (Forced Migration) จากปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในถิ่นที่อยู่อาศัยของตน (Wannapa Leerasiri, 2020, pp.1-34)

Anuchit Bunyarin & Jomdet Trimek (2020) ศึกษาเรื่องการลักลอบเข้าเมืองโดย

ผิดกฎหมายในประเทศไทยของชาวเมียนมาร์ หลังจากการเปิดประชาคมอาเซียน พบว่าสภาพปัญหาการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายของชาวเมียนมาร์ก่อนและหลังจากการเปิดประชาคมอาเซียนมีความแตกต่างกัน โดยหลังจากการเปิดประชาคมอาเซียนปัญหาการลักลอบเข้าเมืองของชาวเมียนมาร์ลดน้อยลง สาเหตุที่ชาวเมียนมาร์ลักลอบเข้าประเทศไทยมีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากความต้องการได้อัตราค่าจ้างที่สูง ภาวะไร้การจ้างงานในประเทศ ภัยสงครามและการเมือง การลักลอบเข้ามาประเทศไทยได้โดยง่าย ไม่เกรงกลัวบทลงโทษกฎหมายของประเทศไทย และกระบวนการขออนุญาตทำงานในต่างประเทศมีความยุ่งยากและค่าใช้จ่ายสูง แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหาร ควบคุมประเทศ โดยประเทศไทยยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด

Siripong Ladavalaya Na Ayuthya (2016) นอกจากนี้ยังเกิดขบวนการค้ามนุษย์ด้านแรงงานขึ้นจนทำให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศต้นทาง ปลายทางและทางผ่านของการเคลื่อนย้ายแรงงานทั้งผู้ชาย ผู้หญิง และเด็ก เพื่อการค้าและการบังคับใช้แรงงาน เกิดเป็นกระบวนการนำพาจัดหางานส่งคนเข้ามาทำงานโดยผ่านทางนายหน้าซึ่งมีหลายรูปแบบ อาจเป็นคนชาติเดียวกันกับเมียนมาร์ กะเหรี่ยงไปจนถึงทหาร รวมทั้งประเทศต้นทางอาจเข้าร่วมขบวนการด้วย แรงงานจำนวนมากถูกหลอกลวงให้เข้ามาเมื่อถึงฝั่งไทยจะถูกส่งไปทำงานในโรงงานผลิตอาหารทะเล ทำงานในร้านอาหาร

บังคับขายบริการถูกส่งขายตามเรือประมงไทย หรือแม้แต่แรงงานข้ามชาติที่มีใบอนุญาตทำงาน ก็มักจะถูกละเมิดสิทธิแรงงานข้ามชาติ ไม่ว่าจะเป็นการถูกบังคับใช้แรงงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ถูกยึดบัตรประจำตัวคนต่างด้าว ถูกกักขังไม่ให้ออกนอกบริเวณ ทำให้เกิดปัญหาถูกจับกุม ริดไถ่จากเจ้าหน้าที่รัฐ มีสภาพการทำงานที่เสี่ยงต่ออันตราย เช่น กิจการประมงไม่ได้รับการดูแล เรื่องความปลอดภัยในการทำงาน ความเป็นอยู่ และที่พักอาศัยที่แออัดไม่ถูกสุขลักษณะ ไม่ได้รับค่าจ้างตามค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ ไม่มีสวัสดิการใด ๆ ไม่ได้รับสิทธิ รวมทั้งไม่ได้รับค่าทดแทนจากการประกันสังคม เนื่องจากรัฐบาลไทยยังไม่มี การบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองแรงงาน กฎหมายประกันสังคม และกฎหมายแรงงานสัมพันธ์กับแรงงานข้ามชาติ แม้จะมีการกำหนดไว้เป็น ยุทธศาสตร์ทั้ง 2 ข้อ คือ กำหนดมาตรฐานการใช้แรงงานข้ามชาติ ก็ตามแต่ยังไม่มี การดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังพบว่าแรงงานข้ามชาติส่วนหนึ่งที่ไร้ฝีมือขาดทักษะในการใช้ อุปกรณ์เครื่องมือในการทำงาน ไม่มีการจัดการฝึกอบรมการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ รวมทั้งความปลอดภัยและชีวอนามัยในการทำงาน ทำให้แรงงานเหล่านี้มีความเสี่ยงที่เกิดอุบัติเหตุ บาดเจ็บหรือเสียชีวิตระหว่างการทำงานได้ (Harkins, 2019, pp.69-71)

Kovras & Robins (2016) ได้ทำการ ศึกษาเรื่องการจัดการผู้สูญหายและศพที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ ซึ่งเป็นผู้อพยพย้ายถิ่น แล่ขายแดนเมดิเตอร์เรเนียนในสหภาพยุโรป ซึ่งปัจจุบันยังไม่ได้รับความสนใจ และการศึกษา

ทางวิชาการยังอยู่ในวงจำกัด โดยได้ทำการ ศึกษาผู้อพยพหรือผู้ลี้ภัยบนเกาะเลสบอส ของประเทศกรีซ ซึ่งมีพรมแดนทางทิศตะวันออกติดประเทศตุรกี ทำให้เป็นจุดหมายปลายทางหลักของผู้อพยพ และผู้ลี้ภัยจาก อัฟกานิสถาน ปากีสถาน อิหร่าน และอิรัก ที่จะข้ามทะเลเมดิเตอร์เรเนียนไปยังสหภาพ ยุโรป ซึ่งจะได้เห็นจากเหตุการณ์เรืออัปปาง ซ้ำแล้วซ้ำเล่า แม้ว่าจะไม่มีตัวเลขจำนวน ผู้เสียชีวิตและผู้สูญหายที่แน่นอนก็มีการ ประมาณการว่าในช่วงปี ค.ศ. 2000-2014 มี จำนวนผู้เสียชีวิตประมาณ 22,400 คน (Brian & Laczko, 2014, pp.20) ในขณะที่ข้อมูลอย่างเป็นทางการของสหภาพยุโรปใน ปี ค.ศ. 1990-2014 มีจำนวนผู้เสียชีวิต 3,188 คน (Last & Spijkerboer, 2014) จากตัวเลขของผู้อพยพ หรือผู้ลี้ภัยไม่ได้สะท้อนให้เห็นตัวเลขที่แท้จริง ของผู้เสียชีวิต แต่แสดงให้เห็นว่าไม่มีการบันทึก ข้อมูลสถิติอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการเสียชีวิต จากผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารที่เป็นผู้กำหนด นโยบายประเทศ นักวิชาการจะเน้นในเรื่อง การป้องกันอาชญากรรม เช่น การค้ามนุษย์ การขนส่งสินค้าที่ผิดกฎหมาย หรือการผลักดัน ผู้อพยพ ผู้ลี้ภัยกลับประเทศ เป็นต้น ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับศพผู้เสียชีวิต ซึ่งเป็นผู้สูญหาย ที่ครอบครัวอาจกำลังตามหาอยู่ ครอบครัว ไม่ทราบว่าจะรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับคนหายได้ที่ไหน หน่วยงานใดรับผิดชอบ ถ้าในขณะที่เสียชีวิต อยู่ระหว่างอพยพย้ายถิ่น ประเทศไหน หรือ หน่วยงานไหนจะยืนยันการเสียชีวิต แล้วศพถูก ฝังที่ไหน การจัดการศพ ข้อมูลและการพิสูจน์

อัตลักษณ์บุคคล เป็นคำถามที่จะต้องหาคำตอบในเรื่องนี้ยังคงมีความไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน หรือกฎหมายที่จะรองรับการจัดการศพผู้เสียชีวิตเหล่านี้ การขาดแคลนงบประมาณในการจัดการศพ เพราะประเทศต้องใช้งบประมาณไปกับการให้ความช่วยเหลือผู้รอดชีวิต ไม่มีขั้นตอนมาตรฐานการจัดการกับศพผู้เสียชีวิต ไม่มีการจัดเก็บอัตลักษณ์บุคคลหรือข้อมูลที่ใช้ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล รวมถึงข้อมูลอื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์ข้อมูลของผู้ที่รอดชีวิต ศพก็จะทำการฝังอย่างรวดเร็ว ป้ายหลุมศพไม่มีการบันทึกชื่อและข้อมูลรายละเอียดของผู้เสียชีวิต ไม่มีการกำหนดขอบเขตการฝังศพที่เหมาะสม ทำให้ครอบครัวไม่สามารถที่จะทราบได้ว่าบุคคลอันเป็นที่รักถูกฝังไว้ที่หลุมไหน ในกรณีที่ไม่ทราบแล้วว่าเสียชีวิต

Brian & Laczko (2014) องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่น (*International Organization for Migration* หรือ IOM) ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเสียชีวิตของแรงงานข้ามชาติ พบว่ายังขาดข้อมูลที่ถูกต้อง ข้อมูลตัวเลขที่พบมีจำนวนน้อยกว่าความเป็นจริง ในขณะที่จำนวนแรงงานข้ามชาติที่โยกย้ายถิ่นเพิ่มมากขึ้นทุกปี ดังนั้นจึงไม่ควรมีการปิดบังความจริงที่ว่ามีการตายหรือสูญหาย เพื่อสิทธิของครอบครัวของผู้ตายหรือผู้สูญหายที่ควรจะมีโอกาสรับรู้ชะตากรรม สำหรับผู้เสียชีวิตควรมีการระบุตัวตนอย่างเท่าเทียม ศพนิรนามอาจเป็นบุคคลสูญหายที่ครอบครัวกำลังตามหา แต่การระบุตัวตนของผู้เสียชีวิตด้วยกระบวนการ

ทางนิติวิทยาศาสตร์ก็ถือว่าเป็นงานท้าทายเนื่องจากแรงงานข้ามชาติเหล่านี้เดินทางผ่านมาหลายประเทศ ไม่รู้ประเทศต้นทางที่เดินทางมาคือประเทศไหน ไม่มีข้อมูลที่จะใช้ตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบกับข้อมูลศพนี้คือความยากและท้าทายถึงแม้ว่าจะมีการเก็บข้อมูลผู้เสียชีวิตไว้แล้วก็ตาม ในปี ค.ศ. 2015 IOM ได้บันทึกข้อมูลผู้เสียชีวิตและผู้สูญหายทั่วโลกจากข้อมูลสถิติพบว่า มีผู้สูญหายและเสียชีวิตทั้งสิ้น 5,429 ราย โดยพบผู้สูญหายและเสียชีวิตที่ต้องการเดินทางข้ามทะเลเมดิเตอร์เรเนียนไปยังสหภาพยุโรป เนื่องจากการเดินทางในเส้นทางนี้ส่วนใหญ่ใช้การเดินทางโดยเรือซึ่งเมื่อมีการบรรทุกผู้คนจำนวนมาก ๆ ทำให้ประสบปัญหาเรืออัปปาง มีการเสียชีวิตและสูญหายจำนวนมาก ประกอบกับประเทศชายฝั่งมีนโยบายการป้องกันประเทศและชายแดนทางด้านการป้องกันการลักลอบการหลบหนีเข้าเมือง การค้ามนุษย์ และการค้าแรงงานข้ามชาติ เป็นต้น ดังนั้นจึงเน้นการผลักดันแรงงานข้ามชาติออกนอกประเทศสำหรับการให้ความช่วยเหลือผู้รอดชีวิตขึ้นอยู่กับงบประมาณและทรัพยากรของประเทศนั้น ๆ ทำให้การจัดการศพผู้เสียชีวิตจึงไม่มีขั้นตอนกระบวนการที่ถูกต้อง ข้อมูลการเสียชีวิตของผู้ที่เดินทางย้ายถิ่น พบว่าเด็กและผู้สูงวัย (อายุเกิน 40 ปี) มีแนวโน้มที่จะสามารถระบุตัวตนได้มากกว่าผู้ที่อยู่ในช่วงอายุ 20-40 ปี เนื่องจากว่าเด็กและผู้สูงวัยมีแนวโน้มที่จะเดินทางมากับครอบครัว มากกว่าผู้ที่อยู่ในช่วงอายุ 20-40 ปี ซึ่งอาจเดินทางมาคนเดียว (Grant, 2016, pp.38)

สำหรับแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (International Committee of the Red Cross) ได้มีการจัดการประชุมวิชาการในปี ค.ศ. 2013 เพื่อแก้ไขปัญหา พบว่า ปัญหาพื้นฐานหลายประการที่จำเป็นจะต้องแก้ไข คือไม่มีศูนย์กลางฐานข้อมูลที่ทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลศพนิรนามในระดับชาติ หรือยุโรป ฐานข้อมูลที่มีอยู่ไม่สามารถเข้าถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ วิธีการบันทึกข้อมูลแตกต่างกันทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลได้ บางครั้งในประเทศเองการรวบรวมข้อมูลศพนิรนามขาดประสิทธิภาพ รวมทั้งไม่มีข้อมูลของผู้สูญหายเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลศพนิรนาม ปัญหา 3 ประการที่เป็นพื้นฐานของความสำคัญในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล คือ 1) ระบบการลงทะเบียนของผู้เสียชีวิตในประเทศไม่มีการปรับให้สามารถใช้ได้กับแรงงานข้ามชาติที่เสียชีวิต 2) ขั้นตอนการจัดการเมื่อมีการเสียชีวิต ขั้นตอนกระบวนการทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งสำหรับการรับมือแรงงานข้ามชาติและผู้เสียชีวิตที่เพิ่มขึ้น และ 3) โครงสร้างพื้นฐานไม่เพียงพอที่จะรองรับกรณีเมื่อมีการเสียชีวิต เช่น โรงพยาบาล ห้องเก็บศพ สุสาน เป็นต้น (ICRC, 2017, pp.15-20)

สำหรับกระบวนการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลสามารถทำได้หลายวิธี โดยหลักมาตรฐานสากลแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1: เป็นวิธีการพิสูจน์บุคคลที่ยืนยันได้แน่นอน (Primary Identification

or Positive Identification) เป็นวิธีที่เชื่อถือได้และมีความถูกต้องแม่นยำ ซึ่งมี 3 วิธี ได้แก่ ลายพิมพ์นิ้วมือ ทันตกรรม และ สารพันธุกรรม (Ward, 2019)

1) การตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ เป็นวิธีการตรวจเปรียบเทียบที่สามารถใช้ในการพิสูจน์บุคคลเพราะเป็นไปได้ที่คนสองคนจะมีลายพิมพ์นิ้วมือเหมือนกันหรือซ้ำกัน การตรวจพิสูจน์ด้วยลายพิมพ์นิ้วมือจะเป็นวิธีการที่ค่อนข้างง่ายที่สุด เนื่องจากตัวอย่างลายพิมพ์นิ้วมืออาจถูกบันทึกไว้ในบัตรประจำตัวประชาชนหรือระบบในคอมพิวเตอร์ เมื่อบันทึกภาพแล้วสามารถเรียกข้อมูลจากฐานข้อมูลสำหรับการเปรียบเทียบกับข้อมูลจากบัตรประจำตัวประชาชนได้

2) การตรวจทางด้านทันตกรรม กรณีสภาพศพที่พบเป็นโครงกระดูกไม่มีเนื้อเยื่อ ในสถานการณ์แบบนี้การวิเคราะห์ทางทันตกรรมถือว่ามีความสำคัญในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล คุณสมบัติทางทันตกรรมที่ยังคงเหมือนเดิม หลังการตาย จำนวนฟัน ลักษณะรูปร่าง การอุดฟัน การใส่ฟันปลอมการรักษาทางทันตกรรม สามารถใช้ในการพิสูจน์บุคคลได้ ข้อมูลทางทันตกรรมของศพจะต้องใช้เปรียบเทียบกับประวัติการเอ็กซเรย์ฟันจากญาติที่จะต้องนำมาเพื่อทำการเปรียบเทียบ ดังนั้นในกรณีนี้จะต้องมีการเก็บประวัติการเอ็กซเรย์ฟันไว้จึงจะสามารถนำมาใช้ในการพิสูจน์บุคคลได้

3) การตรวจสารพันธุกรรม หรือดีเอ็นเอ เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล การตรวจดีเอ็นเอไม่เฉพาะการตรวจเพื่อการพิสูจน์บุคคล ในกรณี

เหตุการณ์ภัยพิบัติการตรวจดีเอ็นเอสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของชิ้นส่วนของวัตถุพยานต่าง ๆ ที่พบด้วย ตัวอย่างดีเอ็นเอของคนหายที่ได้จากของใช้ส่วนตัว เช่น แปรงสีฟัน แปรงผม หรือจากผมที่มีรากผม เป็นต้น หรือตัวอย่างดีเอ็นเอจากญาติสายตรง เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับตัวอย่างดีเอ็นเอจากศพที่พบ (Ali et al., 2017)

ประเภทที่ 2: เป็นวิธีการสันนิษฐานการพิสูจน์บุคคล (Secondary Identification or Presumptive Identification) เป็นการตรวจจากสภาพที่เห็นจากภายนอก มีหลายวิธี ได้แก่

1) ข้อมูลทางการแพทย์ (Medical Information) หรือเวชระเบียนผู้ป่วยเมื่อตอนยังมีชีวิต เช่น ข้อมูลการรักษาพยาบาล การผ่าตัด ประวัติโรคประจำตัว ประวัติวิศดุทางการแพทย์ เช่น มีการใช้เครื่องกระตุ้นหัวใจที่มีหมายเลข (Serial Number)

2) ข้อมูลทางพยาธิวิทยา (Pathology) เป็นการตรวจและวินิจฉัยโรคจากอวัยวะเนื้อเยื่อ เซลล์ และสารคัดหลั่งจากร่างกายมนุษย์ (จากการชันสูตรพลิกศพ) เช่น อาการหรือโรคที่แสดงลักษณะเฉพาะ เช่น เนื้องอก การผ่าตัดเสริมความงาม

3) ข้อมูลทางด้านมานุษยวิทยา (Anthropology) เป็นการตรวจวิเคราะห์กระดูกเพื่อบอกข้อมูลทางชีวภาพ เช่น การประเมินเพศ อายุ เชื้อชาติ ความสูงและรอยโรคจากกระดูก โดยอาจใช้ข้อมูลภาพถ่ายทางรังสี (Radiograph) จากประวัติการรักษาของคนหายมาช่วยในการตรวจเปรียบเทียบกับศพ

4) เครื่องแต่งกายและสิ่งของติดตัว (Personal Effects) คือ เครื่องประดับและทรัพย์สินที่พบติดตัวศพ เช่น สร้อย แหวน นาฬิกา หรือยี่ห้อ สีของเสื้อผ้าที่สวมใส่ เป็นต้น (Rachadaporn Mornmoung & Paweena Puangsri, 2018) ซึ่งเมื่อพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ จะพบว่าการมองเห็นจากลักษณะสภาพภายนอก ไม่สามารถใช้เป็นวิธีการที่ใช้ในการพิสูจน์ยืนยันบุคคลได้ อาจต้องใช้ร่วมกันกับกรณีมีข้อบ่งชี้อื่น ๆ แต่ไม่สามารถใช้เป็นข้อยุติของการพิสูจน์บุคคล ประกอบกับสภาพศพที่พบจะเริ่มมีการย่อยสลายของศพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำลายสำหรับการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล

นอกจากนี้สภาพศพเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลมีความยากง่ายแตกต่างกัน โดยปัจจัยที่จะทำให้ร่างกายย่อยสลายมีอยู่หลายปัจจัย เช่น สภาพแวดล้อม ความชื้นในอากาศ อุณหภูมิ ความเป็นกรด ต่าง ออกซิเจน และคาร์บอนไดออกไซด์ (Carter & Tibbett, 2002, pp.38-39) รวมทั้งแมลง เสื้อผ้าที่สวมใส่ สถานที่เสียชีวิต (Oxenham & Hayman, 2016, pp.1-2) สภาพศพ มีความสำคัญในการประเมินระยะเวลาการเสียชีวิต และเพื่อการพิจารณาการเก็บตัวอย่างวัตถุพยาน เพื่อตรวจพิสูจน์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เช่น ถ้าศพมีสภาพเน่ามาก หรือเริ่มเป็นกระดูก จะเก็บลายพิมพ์นิ้วมือไม่ได้ หรือการพิจารณาคัดเลือกวัตถุพยานจากศพสภาพต่าง ๆ เพื่อส่งตรวจหาดีเอ็นเอ เป็นต้น เหล่านี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นข้อจำกัดในการตรวจพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล

การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพนั้น จะต้องใช้ข้อมูล 2 ส่วน คือ 1) ข้อมูลที่ได้จากการตรวจศพ หรือที่เรียกว่าข้อมูลหลังตาย (Post-mortem Data) 2) ข้อมูลก่อนการเสียชีวิต (Ante-mortem Data) หรือข้อมูลของบุคคลสูญหาย มาตรวจพิสูจน์และเปรียบเทียบระหว่างข้อมูล สำหรับข้อมูลบุคคลสูญหายจะได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ญาติหรือบุคคลใกล้ชิด นอกจากการสัมภาษณ์ข้อมูลแล้วจะต้องมีการเก็บตัวอย่าง เช่น ดีเอ็นเอจากญาติสายตรง หรือตัวอย่างลายพิมพ์นิ้วมือ หรือข้อมูลอื่น ๆ ของผู้สูญหายที่จะนำมาตรวจพิสูจน์เพื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลศพ ปัญหาที่พบคือระบบการบันทึกข้อมูลระดับชาติ มีการบันทึกเพียงว่ามีการตายเกิดขึ้น ไม่มีการบันทึกว่าใครที่ตาย ส่วนใหญ่จะไม่มีการบันทึกข้อมูล ตัวอย่างเช่นในยุโรปตอนใต้ระบบถูกออกแบบมาเพื่อบันทึกข้อมูลของคนในชาติ ไม่ได้ออกแบบมาเพื่อบันทึกข้อมูลลักษณะพิเศษของแรงงานข้ามชาติที่เสียชีวิตในประเทศเม็กซิโกศพของแรงงานข้ามชาติที่ถูกแก๊งอาชญากรสังหารอาจถูกเก็บซ่อนข้อมูลเพื่อเจตนาหลบหนีการถูกดำเนินคดีอาญา นอกจากนี้การสูญหายหรือเสียชีวิตจากการเดินทางทางทะเล ไม่ใช่มีเฉพาะผู้สูญหายจากเรืออับปาง แต่เมื่อผู้ที่โดยสารมากับเรือเสียชีวิต ก็จะไม่มีการเก็บศพไว้บนเรือ ศพจะถูกโยนทิ้งกลางทะเล ซึ่งครอบครัวจะรู้ก็ต่อเมื่อเพื่อนหรือญาติยังมีชีวิตอยู่ ดังนั้นสิ่งสำคัญคือการสัมภาษณ์ผู้รอดชีวิตทันทีที่ขึ้นฝั่ง แต่ในความเป็นจริงการสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่เน้นย้ำไปที่การสืบสวนทางคดีอาญา การค้ามนุษย์ การขนสินค้า

ผิดกฎหมาย การค้าแรงงานข้ามชาติ แทนที่บันทึกข้อมูลการสูญเสียทั้งหมด (ICRC, 2017)

การบันทึกข้อมูลในระบบฐานข้อมูลพบว่าในบางประเทศจะมีการเก็บข้อมูลคนหายที่เป็นประชาชนในประเทศ สำนักงานตำรวจในประเทศเยอรมันได้มีการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับชาวต่างชาติที่เสียชีวิตรวมทั้งแรงงานข้ามชาติในประเทศสหรัฐอเมริกา มีระบบฐานข้อมูลชื่อ National Missing and Unidentified Persons System หรือ NamUs ซึ่งเป็นระบบฐานข้อมูลที่มีการเก็บข้อมูลผู้สูญหายศพไม่ทราบชื่อ ซึ่งเป็นระบบออนไลน์ไม่เสียค่าใช้จ่ายที่เปิดให้แพทย์ เจ้าหน้าที่ชันสูตรศพผู้บังคับใช้กฎหมาย และประชาชนสามารถเข้าไปค้นหาข้อมูลได้ แต่ถึงแม้ว่าระบบ NamUs จะเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ แต่ก็ยังไม่สามารถเข้าถึงครอบครัวของแรงงานข้ามชาติที่หายไปเป็นส่วนใหญ่ (Rachadaporn Mornmoung, 2020)

บทวิเคราะห์

เมื่อมีการเสียชีวิตเกิดขึ้นทั้งการตายผิดธรรมชาติและการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือแรงงานข้ามชาติ จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 (Boonsak Hanterdsith, 2018, pp.3) สำหรับการเสียชีวิตของแรงงานข้ามชาติหลายองค์กรในต่างประเทศรวมทั้งประเทศไทยได้ตระหนักและให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิทางมนุษยธรรม และศักดิ์ศรี

ความเป็นมนุษย์ของผู้ที่เสียชีวิตที่ควรจะได้รับ รวมทั้งเป็นการหาคำตอบให้กับครอบครัวของผู้สูญหายว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือเสียชีวิตไปแล้ว และถึงแม้ว่าจะเสียชีวิตไปแล้วครอบครัวยังคงรอคอยคำตอบว่าเกิดอะไรขึ้นกับบุคคลอันเป็นที่รัก (ICRC, 2017) ดังนั้นการระบุตัวตนของผู้เสียชีวิต การปฏิบัติต่อผู้ชีวิตด้วยความเคารพและให้เกียรติ รวมทั้งครอบครัว ควรได้รับรู้สิทธิที่พึงได้ เพื่อทราบชะตากรรมของผู้สูญหาย ไม่เพียงการคลายความสงสัยและปลดปล่อยความทุกข์ใจให้กับครอบครัวยังจะช่วยบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจและลดความกดดันของชุมชนหรือสังคมของแรงงานข้ามชาติได้ หลายองค์กรทั้งภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคมตระหนักและให้ความสำคัญในเรื่องกล่าวได้มีการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อลดการจำนวนการสูญหายและเสียชีวิตของแรงงานข้ามชาติ

สำหรับศพที่ไม่ทราบว่าเป็นใคร หรือเรียกว่า ศพนินรนามจะต้องเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลตามวิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งวิธีการตรวจพิสูจน์อัตลักษณ์ตามมาตรฐานสากล ได้แก่ การตรวจดีเอ็นเอจะต้องมีการเก็บตัวอย่างเนื้อเยื่อศพเพื่อตรวจหาดีเอ็นเอ หรือการเก็บลายพิมพ์นิ้วมือศพ ซึ่งการเก็บลายพิมพ์นิ้วมือนั้นยังมีข้อจำกัดด้วยสภาพศพ ถ้าเป็นศพสภาพสมบูรณ์พึงเสียชีวิต หรือเริ่มสภาพเน่าก็ยังสามารถเก็บลายพิมพ์นิ้วมือได้ แต่ถ้าเป็นศพเน่ามากหรือสภาพศพกระดูกทำให้ไม่สามารถเก็บลายพิมพ์นิ้วมือจากศพได้ จึงไม่สามารถใช้วิธีการตรวจพิสูจน์วิธีนี้ได้ สำหรับการเก็บ

ตัวอย่างเพื่อตรวจดีเอ็นเอสามารถเก็บได้ทุกสภาพศพ (Tidball-Binz, 2009, pp.15) แต่ทั้งการเก็บลายพิมพ์นิ้วมือ และการเก็บตัวอย่างเพื่อตรวจดีเอ็นเอ นั้นจะต้องมีข้อมูลของผู้สูญหายมาตรวจพิสูจน์เพื่อเปรียบเทียบจึงจะสามารถพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ได้ สำหรับวิธีการตรวจทางทันตกรรม ซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลตามมาตรฐานสากล วิธีนี้ยังจำกัดเฉพาะกลุ่มคนที่มีรายได้เพียงพอสำหรับการทำฟันและเก็บข้อมูลประวัติการทำฟันไว้ เช่น ในเหตุการณ์สึนามิที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2547 พบว่าสถิติการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลผู้เสียชีวิตใช้วิธีการตรวจพิสูจน์ทางทันตกรรมการมากที่สุด (Rujee Tonleuang, Tanin Bhoopat, Papimon Chompu-Inwai & Anak Iamaroon, 2021, pp.140) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ แต่สำหรับแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ มีฐานะยากจน หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย โอกาสที่จะใช้วิธีการตรวจพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลโดยวิธีนี้แทบจะเป็นไปไม่ได้เลย ส่วนเอกลักษณ์บุคคลอื่น ๆ ที่พบ เช่น รอยสัก แผลเป็น ตำหนิ ประวัติทางการแพทย์ อาจใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลร่วมกับวิธีการตรวจพิสูจน์บุคคลวิธีการอื่นได้ (Cattaneo, De Angelis, Porta & Grandi, 2006, pp.359) ข้อมูลที่ได้จากผู้เสียชีวิตทั้งหมดจะต้องนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลผู้สูญหายที่ได้จากครอบครัว โดยข้อมูลผู้สูญหายเป็นความท้าทายของกระบวนการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์อย่างยิ่ง เนื่องจากศพนินรนามจะมีวิธีการปฏิบัติงาน

การเก็บข้อมูลวัตถุดิบของศพแต่ละประเภท กำหนดไว้ชัดเจน ความยากหรือง่ายขึ้นอยู่กับสภาพศพและการเลือกใช้วิธีการตรวจพิสูจน์ แต่ถ้าไม่มีข้อมูลของผู้สูญหายมาเปรียบเทียบ ก็ไม่อาจทำให้กระบวนการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์สำเร็จได้ ดังนั้นข้อมูลผู้สูญหาย จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การพิสูจน์บุคคล ประสบความสำเร็จ ข้อมูลผู้สูญหายจะได้รับการสัมภาษณ์ครอบครัว หรือบุคคลใกล้ชิดของผู้สูญหาย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเอกลักษณ์บุคคลของผู้สูญหาย โดยนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับข้อมูลศพนิรนาม ซึ่งลำดับความสำคัญของข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล คือ 1) ตัวอย่างลายพิมพ์นิ้วมือของผู้สูญหาย ตัวอย่างดีเอ็นเอของผู้สูญหาย หรือของบุคคลในครอบครัวที่ใกล้ชิด ตัวอย่างภาพถ่าย รังสีทางทันตกรรม หรือข้อมูลทันตกรรม ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะนำมาใช้ตรวจพิสูจน์ เปรียบเทียบกับข้อมูลของศพนิรนาม 2) ในกรณีที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลเหล่านี้ได้ หรือข้อมูลเหล่านี้ไม่สามารถนำมาใช้ในการพิสูจน์บุคคล ข้อมูลที่จะสามารถนำมาใช้เพื่อช่วยในการพิสูจน์บุคคลคือข้อมูลลักษณะพิเศษ เช่น รอยสัก แผลเป็น ตำหนิ ข้อมูลการรักษาพยาบาล ข้อมูลทางการแพทย์ เสื้อผ้า และของใช้ติดตัว เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลลำดับรองลงมา ข้อมูลเหล่านี้ อาจจะเป็นข้อมูลที่สามารถนำมาช่วยในการระบุตัวผู้เสียชีวิตได้ (Tidball-Binz, 2009, pp.10) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่การเก็บรวบรวมข้อมูลเหล่านี้จากการสัมภาษณ์ญาติ หรือครอบครัว ด้วยเช่นกัน

ปัญหาการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพ แรงงานข้ามชาติในประเทศไทย

การเสียชีวิตของแรงงานข้ามชาติเป็นเรื่องที่ทำทนายอย่างยิ่งในการรวบรวมข้อมูลสองส่วน คือข้อมูลแรงงานข้ามชาติและข้อมูลศพแรงงานข้ามชาติ เนื่องจากการศพนิรนามส่วนใหญ่มารจากแรงงานข้ามชาติที่หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ดังนั้นญาติหรือผู้ร่วมเดินทาง ซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดไม่กล้าที่จะมาให้ข้อมูลเพื่อยืนยันศพแรงงานข้ามชาติ ซึ่งทำให้ไม่สามารถพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพแรงงานข้ามชาติได้ ผู้ศึกษาจึงได้รวบรวมปัญหาการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพแรงงานข้ามชาติ จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ข้อมูลในต่างประเทศ ประกอบกับปัญหาที่พบจากการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพนิรนามที่เป็นแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย โดยการแบ่งประเภทของปัญหาการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยจากการศึกษาปัญหาการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพนิรนามในหลาย ๆ ประเทศ ซึ่งสามารถแบ่งปัญหาออกเป็น ดังนี้

1. สภาพศพ ปัจจัยความสำเร็จในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลที่สำคัญ คือ สภาพศพ นิรนามสำหรับศพที่เพิ่งเสียชีวิตการเก็บข้อมูลหรือวัตถุดิบจากศพจะไม่ยุ่งยากและซับซ้อน แต่ถ้าศพนั้นมีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปจนเหลือเพียงกระดูกจะเป็นข้อจำกัดให้กับผู้เก็บวัตถุดิบ (Kumar, Harish, Singh, Kulbhushan & Kumar, 2014, pp.77) ที่จะต้องพิจารณา คัดเลือกวัตถุดิบที่เหมาะสมที่สุดที่จะนำมาใช้ในการตรวจพิสูจน์ เช่น ศพเพิ่งเสียชีวิตสามารถ

เก็บลายพิมพ์นิ้วมือ เก็บตัวอย่างเลือด หรือเส้นผม หรือกลั่นเนื้อเพื่อตรวจพิสูจน์ดีเอ็นเอ แต่ถ้าศพนั้นมีสภาพเน่ามากแล้ว หรือเหลือเพียงกระดูก อาจไม่สามารถเก็บลายพิมพ์นิ้วมือได้ การเก็บวัตถุพยานชิ้นส่วนศพเพื่อตรวจดีเอ็นเออาจต้องเก็บชิ้นส่วนกระดูก ซึ่งต้องพิจารณาชิ้นส่วนที่มีสภาพเหมาะสมสำหรับการตรวจดีเอ็นเอ เช่น กระดูกก้นขา กระดูกต้นแขนหรือกระดูกชิ้นใหญ่ในร่างกาย (Leney, 2006, pp.41) เป็นต้น

2. การค้นหาข้อมูลผู้สูญหายจากครอบครัวหรือผู้ใกล้ชิด ข้อมูลเหล่านี้จะได้จากครอบครัวซึ่งอยู่ต่างประเทศ ซึ่งเป็นประเทศต้นทางที่แรงงานข้ามชาติเดินทางมา จึงเป็นไปได้ให้ยากที่จะค้นหาข้อมูลของครอบครัวหรือญาติพี่น้อง (ICRC, 2017, pp.16) เนื่องจากศพนิรนามเป็นศพที่ยังไม่ทราบว่าเป็นใคร ไม่มีข้อมูลเอกสารที่จะแสดงตัวตน ดังนั้นจึงไม่สามารถทราบข้อมูลของครอบครัวที่อยู่ต่างประเทศได้เลย หรือถึงแม้ว่าจะมีเอกสารแสดงตัวตนแต่การที่จะติดต่อค้นหาครอบครัวที่อยู่ต่างประเทศเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก กรณีที่ศพนิรนามมีครอบครัว ผู้ใกล้ชิดอยู่ในประเทศไทย การเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายก็ทำให้ไม่มีครอบครัวหรือผู้ใกล้ชิดกล้าที่จะมาแสดงตนเนื่องจากเหตุผลการกลัวการกระทำความผิดและถูกส่งตัวกลับประเทศ อีกปัญหาหนึ่งคือครอบครัวไม่รู้ว่าเข้าถึงหน่วยงานรัฐได้อย่างไร และหน่วยงานไหนที่จะต้องไปติดต่อสอบถามข้อมูลได้

3.ฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติ แรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายจะมีการจัดเก็บ

ข้อมูลจัดทำทะเบียนประวัติ ซึ่งจะมีการจัดเก็บข้อมูลประวัติ เก็บลายพิมพ์นิ้วมือ ถ่ายภาพใบหน้าของแรงงานข้ามชาติ (National Reform Steering Assembly, pp.15) ข้อมูลที่จัดเก็บเป็นเพียงข้อมูลเพื่อจัดทำทะเบียนประวัติข้อมูลจากแรงงานข้ามชาติที่เดินทางเข้ามาทำงานในราชอาณาจักรไทย เพื่อใช้เป็นการป้องกันระงับหรือปราบปรามการทำลายความสงบเรียบร้อย และเป็นการรักษาความมั่นคงของชาติ ด้านแรงงาน เศรษฐกิจ และสังคม ไม่ได้เก็บข้อมูลไว้สำหรับการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลเมื่อเสียชีวิต ตัวอย่างแรงงานในภาคประมงจำเป็นต้องเก็บข้อมูลอัตลักษณ์บุคคลมากกว่าการเก็บลายพิมพ์นิ้วมือ เนื่องจากแรงงานเหล่านี้มักจะมีลายนิ้วมือที่ไม่ชัดเจน ไม่สามารถใช้ลายพิมพ์นิ้วมือสำหรับการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลได้ ซึ่งกระทรวงแรงงานมีนโยบายการจัดการเครื่องสแกนม่านตาเพื่อนำมาเก็บข้อมูลแรงงานข้ามชาติในภาคประมง แต่วิธีการสแกนม่านตา แม้ว่าจะสามารถใช้เป็นวิธีการพิสูจน์อัตลักษณ์ได้ก็ตาม แต่ในกรณีแรงงานข้ามชาติเสียชีวิตแล้วไม่สามารถใช้วิธีการสแกนม่านตาสำหรับการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลได้

4. การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 49/2560 เรื่อง การพิสูจน์ตัวบุคคลของแรงงานต่างด้าว เนื่องจากปัญหาการตรวจสอบบุคคลบางประเภทที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรไทย ยังไม่สามารถตรวจสอบและยืนยันอัตลักษณ์ได้ถูกต้องตามหลักการอันเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ ดังเช่นที่มีแรงงานข้ามชาติเดินทาง

เข้ามาทำงานในราชอาณาจักรไทยเป็นจำนวนมากทั้งที่เข้ามาโดยชอบด้วยกฎหมายและไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่การจัดเก็บข้อมูลเพื่อพิสูจน์ตัวบุคคลของแรงงานข้ามชาติกระจัดกระจายอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงานตามหน้าที่และอำนาจที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังใช้ระบบหรือวิธีการที่แตกต่างกันทำให้เกิดความยุ่งยากและล่าช้าในการนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในทางราชการ ซึ่งคำสั่งนี้เน้นการพิสูจน์ตัวตนของแรงงานข้ามชาติที่ยังมีชีวิตอยู่ ยังพบปัญหาการจัดเก็บข้อมูลที่กระจัดกระจายและปัญหาที่ยังไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างข้อมูลได้

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะให้ความสำคัญในการเคารพสิทธิมนุษยชนตามหลักปฏิบัติสากลไม่เฉพาะคนไทยยังครอบคลุมแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่ในทางปฏิบัติก็ยังคงพบปัญหาแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมายย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองเทียบเท่าแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองอย่างถูกกฎหมาย ดังนั้นกรณีแรงงานข้ามชาติเสียชีวิตที่ยังไม่สามารถพิสูจน์บุคคลได้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมายจึงเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายต้องจัดการแก้ไขปัญหานี้ เนื่องจากกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทย ดังนั้นสำหรับแรงงานข้ามชาติที่เสียชีวิตในประเทศไทยควรมีการสร้างมาตรฐานการจัดเก็บข้อมูลของแรงงานข้ามชาติวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยในประเทศรวมทั้งเป็นการรักษาความมั่นคงของชาติด้านแรงงาน เศรษฐกิจ และ

สังคม รวมทั้งเพื่อเก็บข้อมูลไว้สำหรับการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลเมื่อแรงงานข้ามชาตินั้นเสียชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างมาตรฐานในการจัดเก็บข้อมูลของแรงงานข้ามชาติ ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (ICRC, 2017, pp.6) การกำหนดมาตรฐานการเก็บรวบรวมข้อมูลของหน่วยงานในประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางควรจะต้องมีการสร้างมาตรฐานการรวบรวมข้อมูลจากครอบครัวของผู้อพยพ ย้ายถิ่นฐานเพื่อวัตถุประสงค์ด้านมนุษยธรรม รวมทั้งการค้นหาและระบุตัวผู้สูญหายตามมาตรฐานการปกป้องข้อมูลและความเป็นส่วนตัวที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ซึ่งสำหรับประเทศไทยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแรงงานข้ามชาติมีหลายหน่วยงาน อาทิ สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ สำนักบริหารการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงกลาโหม เป็นต้น ดังนั้นการจัดทำมาตรฐานในการเก็บข้อมูลแรงงานข้ามชาติ จะต้องมีการบูรณาการความร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ซึ่งจะได้ทำได้โดย

1.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงาน ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เพื่อบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ข้อมูลแรงงานข้ามชาติ ณ ปัจจุบันที่ถูกจัดเก็บ สำหรับเพื่อเป็นข้อมูลสถิติจำนวน ประเภทของ แรงงาน การวิเคราะห์แนวโน้มและประเมิน สถานการณ์ความต้องการแรงงานจะเพิ่มมากขึ้น หรือลดลง รวมทั้งการวิเคราะห์การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยการเติบโตสูง ความต้องการแรงงานระดับล่างเพิ่มมากขึ้น (Paksiri Aenihon, 2018, pp.119) ผลกระทบ ต่อประเทศไทยมีทั้งผลดีและผลเสีย สำหรับ ผลเสียที่ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาทาง เศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคม ปัญหาสุขอนามัย ซึ่งแทบไม่มีการกล่าวถึงการสูญหายและเสียชีวิต ของแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ ดังนั้นการเก็บข้อมูล แรงงานข้ามชาติจึงไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลในอนาคต ซึ่งข้อมูล ส่วนนี้สำคัญที่สุดที่จะทำให้การพิสูจน์อัตลักษณ์ บุคคลประสบความสำเร็จ

การแต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงาน การจัดทำมาตรฐานในการเก็บข้อมูลแรงงาน ข้ามชาติ เพื่อให้ทุกหน่วยงานให้ความสำคัญ ในการจัดเก็บและการบันทึกข้อมูลแรงงาน ข้ามชาติ สำหรับการเก็บข้อมูลศพนิรนามซึ่ง คาดว่าเป็นแรงงานข้ามชาติซึ่งต้องใช้กระบวนการ ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ โดยส่วนใหญ่พบว่า ในระดับจังหวัดหรือในเมืองขนาดใหญ่ขีดความสามารถของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ มีระดับสูง มากกว่าในต่างจังหวัดหรือในชนบท ดังนั้นนอกจากประเด็นข้อมูล จะต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน

ด้านนิติวิทยาศาสตร์ (ICRC, 2017, pp.5)

ปัจจุบันรัฐบาลได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงาน ติดตามคนหาย และการพิสูจน์คนนิรนามและ ศพนิรนาม พ.ศ. 2564 (The Regulation of the Office of the Prime Minister on Search of Missing Persons and Identification of Unidentified Persons and Unidentified Remains B.E. 2564, 2021) ขับเคลื่อน งานด้านการติดตามคนหาย การพิสูจน์คน นิรนามและศพนิรนามผ่านคณะกรรมการและ คณะอนุกรรมการจากหน่วยงานต่าง ๆ แต่ คณะกรรมการตามยังไม่ครอบคลุมหน่วยงาน ข้างต้น ดังนั้นควรเพิ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อมีเวทีการประชุมในการผลักดันการสร้าง มาตรฐานในการจัดเก็บข้อมูลของแรงงาน ข้ามชาติให้สำเร็จได้

1.2 ข้อมูลแรงงานข้ามชาติ และข้อมูลศพ ของแรงงานข้ามชาติ

สิ่งสำคัญที่สุดในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล คือข้อมูลของแรงงานข้ามชาติ ซึ่งจะประกอบด้วยข้อมูลสองส่วนคือ 1.2.1 ข้อมูลแรงงาน ข้ามชาติ และ 1.2.2 ข้อมูลศพของแรงงาน ข้ามชาติ ซึ่งข้อมูลทั้งสองส่วนจะต้องนำมา เปรียบเทียบจับคู่ (Matching) ระหว่างกัน

1.2.1 ข้อมูลแรงงานข้ามชาติ เป็นข้อมูล ที่จะหาได้ยากที่สุด และถือเป็นปัจจัยเดียว ที่จะจำกัดขีดความสามารถในการระบุตัวตน มากที่สุด เนื่องจากปัญหาที่พบคือแรงงานข้ามชาติ เหล่านี้ส่วนใหญ่หลบหนีเข้าเมืองไม่ต้องการ แสดงข้อมูลหรือเอกสารหลักฐานการระบุตัวตน

ของตนเอง รวมทั้งไม่สามารถค้นหาข้อมูลได้จากครอบครัวเนื่องจากครอบครัวอยู่ต่างประเทศ ประกอบกับญาติที่เดินทางมาด้วยเกรงกลัวการกระทำความผิดกฎหมายจึงไม่มีใครจะออกมาแสดงตัวเพื่อให้มีการจัดเก็บข้อมูล (ICRC, 2017, pp.16) ซึ่งถือเป็นปัญหาของทุกประเทศ กรณีที่รัฐมีมาตรการผ่อนปรน หรือมาตรการใดๆ ของรัฐที่เอื้อให้แรงงานข้ามชาติออกมาขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติเพื่อให้ข้อมูลตนเอง หรือครอบครัวที่เดินทางมาด้วย ควรมีการจัดเก็บข้อมูล สำหรับเพื่อใช้ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลในอนาคตกรณีที่มีการเสียชีวิต

1.2.2 ข้อมูลศพของแรงงานข้ามชาติ ข้อมูลนี้จะได้เมื่อมีการเสียชีวิตเกิดขึ้นและเข้าสู่กระบวนการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ กรณีศพนิรนามภายหลังเสร็จสิ้นกระบวนการชันสูตรจะเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล ความท้าทายของการได้มาซึ่งข้อมูลศพของแรงงานข้ามชาติ คือ สภาพศพที่พบเพิ่งเสียชีวิต (Fresh) บวมมีสภาพเน่า (Bloated) เนื้อเยื่อเริ่มย่อยสลาย (Decay) เนื้อเยื่อย่อยสลาย (Advanced Decay หรือ Postdecay) และสุดท้ายสภาพกระดูก (Dry remains หรือ Skeletal/Remains) (Cohen, 2019) การเก็บข้อมูลของศพแต่ละประเภทมีความยากง่ายแตกต่างกัน โดยเฉพาะศพกระดูกจะยากที่สุดในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล

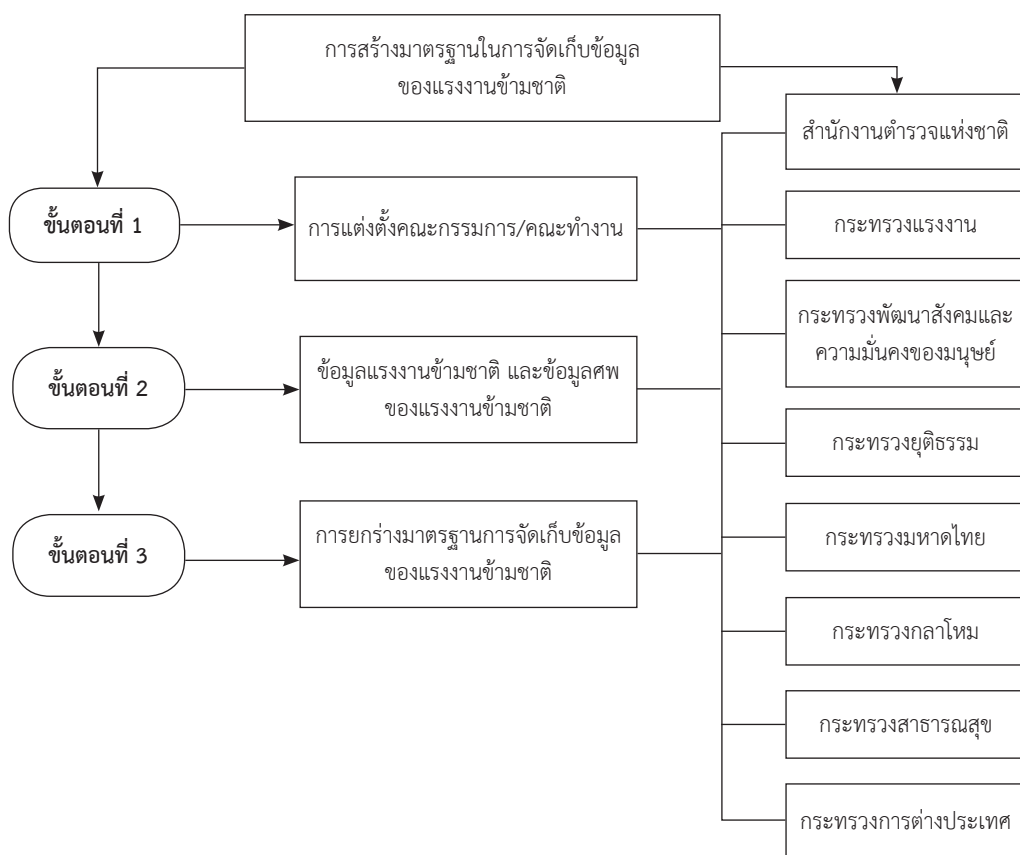
1.3 การยกร่างมาตรฐานการจัดเก็บข้อมูลของแรงงานข้ามชาติ ก่อนนำไปสู่การปฏิบัติ ขั้นตอนนี้จะเป็นการศึกษาค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลทางวิชาการ ข้อมูลเทคนิคการปฏิบัติ

ที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานที่จะจัดทำขึ้น รวมทั้งมาตรฐานระหว่างประเทศ มาตรการ ข้อกำหนด กฎระเบียบ หรือ แนวทางปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศ เพื่อนำมาจัดทำร่างมาตรฐานฯ โดยการจัดทำร่างมาตรฐานการจัดเก็บข้อมูลของแรงงานข้ามชาติจะประกอบด้วย ข้อมูลสำคัญสองส่วนคือ ข้อมูลแรงงานข้ามชาติ และข้อมูลศพของแรงงานข้ามชาติ ที่ควรผ่านการพิจารณาจากผู้ปฏิบัติจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อเสนอ ข้อเสนอแนะมาปรับให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ก่อนที่จะนำเสนอร่างมาตรฐานการจัดเก็บข้อมูลของแรงงานข้ามชาติต่อที่ประชุมคณะกรรมการ/ คณะทำงานเพื่อออกมาเป็นมาตรฐานในการเก็บข้อมูลแรงงานข้ามชาติที่ผ่านความเห็นชอบจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมต่อไป

สำหรับในเรื่องการเชื่อมโยงข้อมูลหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างข้อมูลข้อมูลแรงงานข้ามชาติ และข้อมูลศพของแรงงานข้ามชาตินั้น ข้อมูลยังแยกส่วนกัน ตัวอย่างเช่น ข้อมูลแรงงานข้ามชาติ ส่วนใหญ่ได้มาจากกระทรวงแรงงาน หรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมการปกครอง หรือกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในขณะที่ข้อมูลศพของแรงงานข้ามชาติ จะได้มาจากกระทรวงสาธารณสุข สถาบันนิติเวชวิทยา สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งข้อมูลทั้งสองส่วนยังแยกส่วนกัน ดังนั้นจะต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลหรือการส่งต่อข้อมูลเพื่อการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพแรงงานข้ามชาติ โดยในปัจจุบันสถาบันนิติเวชวิทยา

ได้มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางในการจัดเก็บและสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม เพื่อให้ทุกหน่วยงานที่มีภารกิจด้านการติดตามคนหาย การพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามสามารถใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลนี้ร่วมกันในระบบจะประกอบด้วยข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนาม เพื่อให้ข้อมูลทั้งหมดสามารถจับคู่เปรียบเทียบระหว่างข้อมูล (Matching) โดยมีการนำเข้าข้อมูลคนหาย คนนิรนามและศพนิรนามจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งระบบนี้สามารถรองรับการนำเข้าข้อมูลแรงงานข้ามชาติ และข้อมูลศพของแรงงานข้ามชาติเพื่อการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย

การสร้างมาตรฐานการจัดเก็บข้อมูลแรงงานข้ามชาติเพื่อวัตถุประสงค์สำหรับใช้ในการติดตามผู้สูญหาย และการพิสูจน์ศพแรงงานข้ามชาติ การจัดเก็บและการใช้ข้อมูลจึงควรจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลและสิทธิส่วนบุคคลที่ยอมรับในระหว่างประเทศ ในส่วนหน่วยงานและวิธีการปฏิบัติงานควรมีความชัดเจนและมีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานเพื่อให้ครอบครัวสามารถติดตามกระบวนการค้นหาได้ง่ายและสะดวกที่จะติดต่อหน่วยงานใดเพื่อเป็นการลดความเสี่ยงอันตรายอื่น ๆ และครอบครัวไม่ต้องให้ข้อมูลซ้ำซ้อนกับหลายหน่วยงาน (ICRC, 2017, pp.15)

2. การจัดการศพของแรงงานข้ามชาติ

ศพแรงงานข้ามชาติที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า เป็นใครหรือที่เรียกว่าศพนิรนาม ซึ่งปัจจุบัน มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จากปัจจัยการโยกย้ายถิ่น ที่อยู่ และการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในการจัดการศพนิรนามที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ บุคคลได้มักจะถูกละเลยความสำคัญในการ จัดเก็บข้อมูลอย่างเหมาะสม หรือศพถูกเผา ไปก่อนที่จะพิสูจน์บุคคลได้ ตัวอย่างที่ผ่านมา หลายคดีที่ภายหลังสามารถจับตัวผู้กระทำความผิด มาลงโทษได้ และสามารถพิสูจน์ได้ว่าศพนิรนาม เป็นใคร แต่ไม่สามารถติดตามศพว่าฝังไว้หลุม ไหน หรือที่ไหน หรือบางครั้งศพนั้นถูกเผา จากพิธีล้างป่าช้าไปแล้วก่อนคดีจะหมดอายุ ความ และไม่มีการเก็บบันทึกข้อมูลศพไว้เพื่อ การตรวจสอบย้อนกลับ ซึ่งถือเป็นปัญหาของ กระบวนการยุติธรรมไทยที่จำเป็นต้องมีการหา แนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

ประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐอิลลินอยด์มีการออก พระราชบัญญัติว่าการเผาศพนิรนามถือเป็น สิ่งต้องห้ามถ้ายังไม่สามารถพิสูจน์บุคคลได้ (Illinois General Assembly, n.d.) ดังนั้น สถานที่ฝังศพ และการบันทึกข้อมูลศพเป็น สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สามารถให้คำตอบแก่ ครอบครัวผู้สูญหาย สามารถตามหาศพนั้นได้ ภายหลังจากที่ฝังศพนั้นแล้ว และถึงแม้ว่าการ พิสูจน์ศพจะไม่สำเร็จก็ตาม ก็จะทำให้ผู้เสียชีวิต ไม่ถูกลืม และเปิดโอกาสให้มีการพิสูจน์อัตลักษณ์ บุคคลได้ใหม่ กรณีมีข้อมูลเพิ่มเติมหรือ มีเทคโนโลยีใหม่ในอนาคต และสถานที่ฝังศพ เป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้ครอบครัวสามารถ

รับมือกับความเศร้าโศก โดยเฉพาะกรณีที่พิสูจน์ อัตลักษณ์บุคคลได้สำเร็จ แต่ไม่สามารถส่งกลับ คืนประเทศได้ ซึ่งควรมีการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการส่งศพกลับประเทศในกรณี ที่สามารถดำเนินการได้ (ICRC, 2017, pp.20)

3. การขึ้นทะเบียนผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย

มติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2547 มีมาตรการขึ้นทะเบียนนายจ้าง และลูกจ้าง (ก่อนหน้านี้ไม่ขึ้นทะเบียนนายจ้าง) สำหรับแรงงานที่ยังไม่มีนายจ้างก็สามารถขึ้น ทะเบียนได้ด้วยตัวเองเพื่อจะได้มีโอกาสหางานทำ มาตรการอีกประการหนึ่ง คือ การขึ้นทะเบียน ผู้ติดตามซึ่งหมายถึง ครอบครัวลูกเมียญาติพี่น้อง ของแรงงาน โดยทุกคนที่ขึ้นทะเบียนจะต้อง ตรวจสุขภาพและทำบัตรประกันสุขภาพด้วย (Wachirawachr Ngamlamom & Pisak Kalyanamitra, 2018, pp.419) การขึ้น ทะเบียนลูกจ้างและครอบครัวทำให้มีฐานข้อมูล ประวัติแรงงานข้ามชาติและครอบครัวที่เข้ามา ทำงานในประเทศ เพื่อที่จะทราบว่าเป็นใคร เดินทางมาจากประเทศไหน ทำให้มีโอกาส ในการประสานหรือติดตามญาติพี่น้องได้ อีกทั้ง ปัจจุบันกฎหมายของไทยอนุญาตให้เด็กทุกคน ที่เกิดในประเทศไทยสามารถจดทะเบียนการเกิด และมีสูติบัตรได้ไม่ว่าพ่อแม่ของเด็กจะมีสัญชาติ ไทยหรือสัญชาติใด หรือไม่มีสถานะใดเลยก็ตาม แต่ยังมีเด็กอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่สามารถ เข้าถึงการจดทะเบียนการเกิดได้ อันเกิดจาก สาเหตุหลายประการ เช่น ผู้ปกครองของเด็ก ไม่ทราบขั้นตอนที่ถูกต้องในการแจ้งเกิด ไม่ทราบ ช่องทางการติดต่อหน่วยงานรัฐ ย้ายถิ่นฐานบ่อย

หรือเกรงกลัวข้อหาหลบหนีเข้าเมืองกรณีแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมือง ทำให้มีเด็กจำนวนไม่น้อยที่ไม่มีการจดทะเบียนการเกิด ดังนั้นการที่รัฐมีมาตรการผ่อนปรนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติเป็นนโยบายที่ดี แต่ควรพิจารณาเพิ่มเติมข้อมูลที่จัดเก็บให้ครอบคลุมการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลในอนาคต

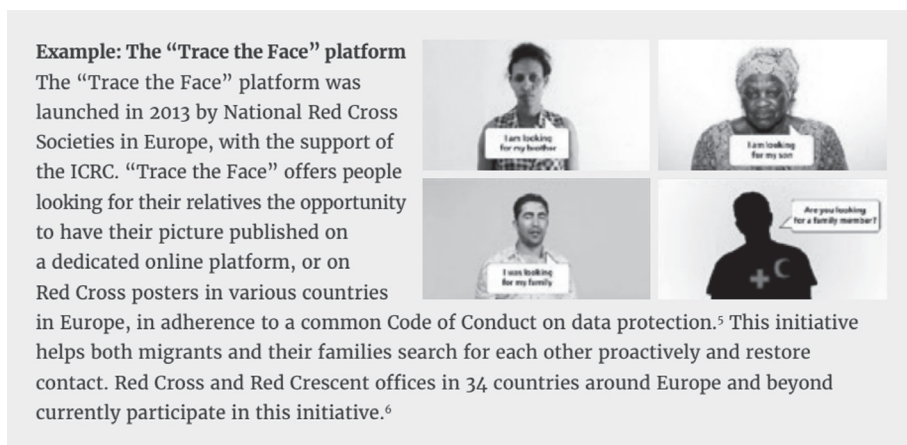
4. การส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาข้อมูลผู้สูญหายจากครอบครัว เนื่องจากการขาดข้อมูลผู้สูญหายเป็นปัจจัยเดียวที่จะจำกัดขีดความสามารถในการระบุตัวตนศพนิรนามมากที่สุด ในต่างประเทศภาครัฐจะร่วมมือกับภาคประชาสังคม เพื่อให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในการที่จะเข้าถึงครอบครัวในการติดตามผู้สูญหาย (Robins, 2019, pp.40) เพราะบางครั้งครอบครัวก็ไม่ต้องการที่จะติดต่อรัฐโดยตรง ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการแบ่งแยกชนชั้น การเข้าเมืองผิดกฎหมาย ความกลัวที่จะมีความผิดทางกฎหมายอื่น ๆ ภาคประชาสังคมก็จะเข้ามามีบทบาทแทนภาครัฐในการเข้าถึงครอบครัวผู้สูญหาย รวมทั้งการทำงานเชิงรุกที่ภาครัฐจะพยายามเข้าถึงครอบครัวผู้สูญหายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลผู้สูญหาย เช่น มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (Labour Rights Promotion Network Foundation หรือ LPN) ในการประสานงานครอบครัวผู้เสียชีวิตที่เป็นแรงงานประมงไทยไปเสียชีวิตบนเกาะเบนจิน่าประเทศอินโดนีเซีย ญาติไม่สามารถนำศพกลับมาได้เนื่องจากศพถูกฝัง

ในซื้อขายซากศพก็ต้องมีการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลจนสามารถนำศพกลับประเทศไทยได้ หรือคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศที่มีภารกิจด้านหนึ่งในการติดตามผู้สูญหายทั่วโลก คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศจะมีเจ้าหน้าที่ประจำในภูมิภาคอาเซียน ทำหน้าที่ช่วยในการค้นหาครอบครัวผู้สูญหายเพื่อนำข้อมูลมาตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบกับข้อมูลศพนิรนาม

5. การเข้าถึงช่องทางการติดต่อสื่อสารกับครอบครัว หน่วยงานภาครัฐ อาทิเช่น กระทรวงแรงงาน กระทรวงการต่างประเทศ ควรมีการกำหนดและให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์สื่อสารให้แรงงานข้ามชาติและครอบครัวทราบถึงช่องทางการติดต่อสื่อสารกับครอบครัว (ICRC, 2017, pp.23-24) เช่น กรณีแรงงานข้ามชาติถูกจับกุมขัง การประสานงานระหว่างกระทรวงแรงงาน กับกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรมจะต้องทำอย่างไร คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีช่องทางให้แรงงานข้ามชาติสามารถเข้าถึงช่องทางการติดต่อสื่อสารกับครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อให้ญาติพี่น้องทราบว่าเขายังมีชีวิตอยู่และปัจจุบันอยู่ ณ ประเทศไหน ในบางกรณีที่ผู้ย้ายถิ่นเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย อาจไม่เต็มใจที่จะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐเนื่องจากกลัวการถูกส่งตัวกลับ การถูกจับกุมขัง รวมทั้งไม่สามารถเข้าถึงองค์กรต่าง ๆ ที่อาจให้ความช่วยเหลือในการติดต่อกับครอบครัว สำหรับช่องทางการติดต่อสื่อสารกับครอบครัว คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศได้มี

การจัดทำแพลตฟอร์ม “ค้นหาใบหน้า” โดยแพลตฟอร์มนี้จะช่วยให้คนที่กำลังตามหาญาติสามารถแพร่เผยภาพใบหน้าของตนลงบนแพลตฟอร์มออนไลน์ หรือบนโปสเตอร์ของ

กาชาดในหลาย ๆ ประเทศ ช่วยให้ผู้ย้ายถิ่นและครอบครัวในการริเริ่มค้นหาอีกฝ่ายหนึ่งและมีการติดต่อกันได้อีกครั้ง

ภาพที่ 1: แพลตฟอร์ม “ค้นหาใบหน้า”
ที่มา: ICRC 2017

ในกรณีแรงงานข้ามชาติที่ถูกจับกุมขัง เป็นไปได้ที่ญาติหรือครอบครัวไม่ทราบชะตากรรมนี้อาจเป็นกรณีการกระทำความผิดอาญาในประเทศ หรือการหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย ทำให้แรงงานข้ามชาติถูกจับและถูกคุมขัง ซึ่งเป็นสาเหตุการสูญหายที่ครอบครัวไม่ทราบได้ โดยสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายสถานการณ์ เช่น เมื่อไม่ได้อยู่ในสถานที่คุมขังที่เป็นที่รู้จัก และไม่มีการบันทึกข้อมูลประวัติที่เหมาะสม ไม่สามารถเข้าถึงช่องทางการติดต่อสื่อสาร หรือไม่สามารถติดต่อกับโลกภายนอก หรือกับครอบครัว หรือสถานกงสุลได้ และกรณีที่เพื่อนหรือครอบครัวไม่สามารถเข้าเยี่ยมได้ เนื่องจากถูกจับกุมขังเหมือนกัน หรือกลัวว่าจะถูกจับกุมขัง หากมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐ ดังนั้นควรให้

ผู้ถูกคุมขังมีทางเลือกที่จะสามารถติดต่อสื่อสารกับครอบครัวได้ รวมทั้งการแจ้งเจ้าหน้าที่ทางการทูตและกงสุล ซึ่งถือเป็นหนึ่งในกระบวนการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล แต่ทั้งนี้ก็จะกระทำได้เมื่อมีคำขอจากผู้ถูกคุมขังเท่านั้น

บทสรุป

สถานการณ์การย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติในภูมิภาคอาเซียนจะพบว่ามีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี เนื่องจากปัจจัยดึงดูดของประเทศปลายทาง คือประเทศไทยมีระดับค่าจ้างและเงินเดือนที่สูงกว่าในประเทศบ้านเกิดของแรงงานข้ามชาติที่ต้องการเข้ามาหางานทำ แต่การย้ายถิ่นก็นำมาซึ่ง ผลดีและผลกระทบด้านลบมากมาย

โดยผลดีนั้นเป็นการลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานบางประเภทที่คนไทยไม่นิยมทำ และยังเป็น การช่วยเร่งหรือรักษาระดับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศไทย ในขณะที่ผลกระทบด้านลบก็มีไม่น้อย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการค้ามนุษย์ ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น ปัญหาอาชญากรรมอาจนำมาสู่ การสูญหายและเสียชีวิต ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นแรงงานข้ามชาติเข้าเมืองผิดกฎหมาย เมื่อสูญหายหรือเสียชีวิตญาติไม่กล้าที่จะมาแจ้งความหรือติดต่อหน่วยงานรัฐด้วยเกรงกลัวการถูกจับส่งตัวกลับประเทศ ทำให้แรงงานข้ามชาติเหล่านี้เป็นผู้สูญหายถาวรหรือถ้าเสียชีวิตกลายเป็นศพนิรนาม กลายเป็นปัญหาของประเทศไทยที่ยังไม่สามารถพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพนิรนามเหล่านี้ได้

การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย มีปัญหาเดียวกันกับที่พบในหลายประเทศที่มีแรงงานข้ามชาติลักลอบหลบหนีเข้ามาหางาน ซึ่งปัญหาที่พบ คือสภาพศพที่ยากต่อการตรวจพิสูจน์ บางประเทศถือเป็นความท้าทายของผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์ (ICRC, 2017, pp.19) นอกจากนี้ ข้อมูลทั้งสองส่วน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วแทบจะหาข้อมูลของแรงงานข้ามชาติไม่ได้เลย สุดท้ายฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติและการเชื่อมโยงข้อมูลยังคงเป็นปัญหาเพราะประเทศส่วนใหญ่มองข้อมูลผู้สูญหายและศพนิรนามในประเทศ แต่บางประเทศเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา มีระบบฐานข้อมูล NamUs ที่มีข้อมูลแรงงานข้ามชาติ

แต่การบันทึกข้อมูลเพื่อที่ค้นหาแรงงานข้ามชาติข้อมูลยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ เนื่องจากครอบครัวเกรงกลัวการนำข้อมูลไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกจากการค้นหาผู้สูญหาย

ปัญหาการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย มี 4 ด้านได้แก่

1. สภาพศพ ศพนิรนามแรงงานข้ามชาติ ถือเป็นความท้าทายกระบวนการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ เนื่องจากศพเมื่อเวลาผ่านไปสภาพร่างกายเปลี่ยนแปลงจากพึ่งเสียชีวิตไปจนถึงศพกระดูกดังนั้นการเลือกใช้วิธีการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมจะทำให้การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลประสบความสำเร็จ

2. ข้อมูลการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลเพื่อพิสูจน์ว่าเป็นใคร ต้องมีองค์ประกอบของข้อมูล 2 ส่วน คือข้อมูลผู้ตายก่อนการเสียชีวิต (Ante-mortem) ที่ได้ข้อมูลนี้จากการครอบครัวของแรงงานข้ามชาติที่เสียชีวิต กับข้อมูลที่ได้จากการพิสูจน์ศพแรงงานข้ามชาติ (Post-mortem) ซึ่งส่วนใหญ่แล้วข้อมูลแรงงานข้ามชาติที่จะได้จากครอบครัวจะอยู่ที่ประเทศต้นทางที่แรงงานข้ามชาติเดินทางมา หรือกับญาติครอบครัวที่เดินทางมาด้วยกัน แต่เมื่อการเดินทางเข้าประเทศผิดกฎหมายจึงไม่มีใครกล้าออกมาให้ข้อมูลเพราะกลัวการกระทำผิดกฎหมาย ทำให้ส่วนใหญ่ขาดข้อมูลส่วนนี้

3. ฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติ การจัดเก็บข้อมูลแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมายจะมีการจัดเก็บข้อมูลประวัติ เก็บลายพิมพ์นิ้วมือ ภาพใบหน้า แต่การจัดเก็บเพื่อจัดทำทะเบียนประวัติข้อมูลจากแรงงานข้ามชาติที่เดินทาง

เข้ามาทำงานในราชอาณาจักรไทยยังไม่ครอบคลุม การเก็บข้อมูลไว้สำหรับการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลในกรณีมีการเสียชีวิต

4. การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ปัจจุบันการเก็บข้อมูลแรงงานข้ามชาติยังกระจายอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน ไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานได้ ทำให้การจัดการปัญหาแยกส่วน และไม่บูรณาการข้อมูลกัน การจัดการปัญหาแรงงานข้ามชาติจึงยังไม่มีประสิทธิภาพเท่านี้ ควรจะเป็นทั้งที่รัฐออกมาตรการการแก้ไข ปัญหาแรงงานข้ามชาติมากมาย

จากปัญหาการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย พบว่าปัญหาหลักคือขาดข้อมูลที่จะต้องนำมาใช้ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล ดังนั้นผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้

1. การสร้างมาตรฐานในการจัดเก็บข้อมูลของแรงงานข้ามชาติ ปัจจุบันข้อมูลแรงงานข้ามชาติจะกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ ขาดการบูรณาการข้อมูล ดังนั้นหน่วยงานรัฐต่าง ๆ เช่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงกลาโหม เป็นต้น ควรมีการบูรณาการในรูปแบบคณะกรรมการหรือคณะทำงานในการสร้างมาตรฐานในการจัดเก็บข้อมูลศพแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย รวมทั้งแนวทางและวิธีการปฏิบัติงาน ในการเก็บ

การบันทึก การเข้าถึง และการแลกเปลี่ยนข้อมูลตามมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลและด้านนิติวิทยาศาสตร์ตามมาตรฐานสากล เพื่อให้การจัดเก็บข้อมูลครอบคลุมประโยชน์ที่จะนำข้อมูลมาใช้ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลในกรณีมีการเสียชีวิตของแรงงานข้ามชาติในอนาคต

2. การจัดการศพของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยมักจะถูกละเลยความสำคัญในการจัดเก็บข้อมูลก่อนฝังศพอย่างเหมาะสม หรือศพถูกเผาไปก่อนที่จะพิสูจน์บุคคลได้ยังมีความแตกต่างกัน เมื่อมีการพิสูจน์ศพได้แล้วครอบครัวไม่สามารถติดตามศพว่าฝังไว้หลุมไหนหรือที่ไหน หรือแม้ว่าการพิสูจน์ศพจะสำเร็จก็ตาม ก็จะทำให้ผู้เสียชีวิตไม่ถูกกลืนและเปิดโอกาสให้มีการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลได้ใหม่ กรณีมีข้อมูลเพิ่มเติมหรือมีเทคโนโลยีใหม่ในอนาคต

3. การขึ้นทะเบียนผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ควรเพิ่มเติมข้อมูลที่จัดเก็บให้ครอบคลุมการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลในอนาคต

4. การส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม หรือเป็นเครือข่ายในการช่วยภาครัฐค้นหาข้อมูลผู้สูญหายจากครอบครัว เนื่องจากแรงงานข้ามชาติส่วนหนึ่งเข้าเมืองผิดกฎหมาย เป็นสาเหตุที่จะไม่กล้าติดต่อหน่วยงานรัฐ รวมทั้งภาษาอาจเป็นอุปสรรคในการติดต่อสื่อสาร ภาคประชาสังคมจึงมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ครอบครัวได้มีโอกาสรับรู้ความเป็นอยู่และยังทราบว่าแรงงานนั้นยังมีชีวิตไม่ได้สูญหายไปไหน ●

บรรณานุกรม

- Ali, Huma., Nancy, Brown., Lydia, Chiro., Emily, Dillinger., Emily, Droder., Julia, Hanby.,... Jacob, Yosafat. (2017). Recovery and Identification of the Missing After Disaster: Case Studies, Ethical Guidelines and Policy Recommendations. Last modified 2017. Retrieved from <https://www.cmu.edu/dietrich/ehpp/documents/2011-Recovery-and-Identification-of-the-Missing-after-Disaster.pdf/>
- Anuchit Bunyarin & Jomdet Trimek. (2020). Myanmar Smugglers in Thailand after the pening of ASEAN Community (AC). *Social Innovation Journal*, 3(1), 93-105 Retrieved from jsi.rsu.ac.th/Article/Article_บทความ%20คุณอนูชิต.pdf
- Bernard, Vincent. (2017). The disappeared and their families: When suffering mixed with hope, *The International Review of the Red Cross*, 99(2), 475-485.
- Bongkochmas Ek-lem. (2019). Migration: The Establishing and Maintaining of Social Networks of Women Burmese Migrant Workers in Chiang Mai City. *Mekong-Salween Civilization Studies Journal* 10(1). Retrieved from [http://www.147386-Article Text-535404-1-10-20190423 \(2\).pdf](http://www.147386-Article Text-535404-1-10-20190423 (2).pdf)
- Boonsak Hanterdsith. (2018). Legal Regarding the Autopsies. In Autopsy Operation Manual (Edition 2018). Health Administration Division. Retrieved from <http://203.157.213.6/nitikarn/web/images/Manual/perform%20postmortem%202561.pdf>
- Boss, Pauline. (2017). Families of the missing: Psychosocial effects and therapeutic Approaches, *The International Review of the Red Cross*, 99(2), 519-534.
- Brian, Tara., & Laczko, Frank. (2014). Counting migrant deaths: an international overview. In T. Brian., & F. Laczko. (Eds.). Fatal journeys tracking lives lost during migration (pp.15e44). Geneva: International Organization for Migration (IOM). Retrieved from <http://publications.iom.int/bookstore/free/FataJourneysCountingtheUncounted.pdf>.
- Carter, D. O., & Tibbett, M. (2002). Forensic taphonomy: The adaptation of the soil microbial decomposer community to soft tissue burial, in Proceedings of the 33rd International Symposium on Archaeometry, 22–26 April 2002, Amsterdam, The Netherlands (H. Kars and E. Burke, Eds.). Amsterdam: Institute for Geo- and Bioarchaeology, Vrije Universiteit, 453–456.

- Cattaneo, Cristina., De Angelis, Danilo., Porta, Davide., & Grandi, Marco. (2006). Personal Identification of Cadavers and Human Remains. In Forensic Anthropology and Medicine: Complementary Sciences from Recovery to Cause of Death. Retrieved from <http://eknygos.lsmuni.lt/springer/657/359-379.pdf>
- Cohen, Alan. (2019). What Are The Stages Of Human Decomposition?. Bio SoCal. Retrieved from <https://biosocal.com/what-are-the-stages-of-human-decomposition/>
- Grant, Stefanie. (2016). Identification and tracking. In Tara, Brian., & Frank, Laczko. (Eds.), *Identification and tracking of Dead and Missing Migrants* (pp. 31-64). Switzerland: International Organization for Migration.
- Harkins, Benjamin. (2019). Thailand: United Nations Thematic Working Group on Migration in Thailand. Thailand Report 2019. Retrieved from https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Thailand%20Report%202019_22012019_LowRes.pdf
- ICRC. (2017). Missing Migrants and Their Families: The ICRC's Recommendations to Policy-Makers. Switzerland: ICRC.
- Illinois General Assembl. (n.d.). The Missing Persons Identification Act. Retrieved from <https://www.ilga.gov/legislation/ilcs/ilcs3.asp?ActID=2911&ChapterID=11>
- Kovras, Iosif., & Robins, Simon. (2016). Death as the border: Managing missing migrants And Unidentified bodies at the EU's Mediterranean frontier, *Political Geography*, 55,40-49.
- Kumar, Ajay., Harish, Dasari., Singh, Amandeep., Kulbhushan., & Kumar, Sunil. (2014). Unknown Dead Bodies: Problems and Solutions. J Indian Acad Forensic Med. Retrieved from file:///C:/Users/rachadaporn/Downloads/unknowndeadbodiesproblemsandsolutions.pdf
- Last, T., & Spijkerboer, T. (2014). Tracking deaths in the Mediterranean. In T. Brian, & F. Laczko. (Eds.), *Fatal journeys tracking lives lost during migration* (pp. 85e108). Geneva: International Organization for Migration (IOM). Retrieved from http://publications.iom.int/bookstore/free/FataJourneys_CountingtheUncounted.pdf.

- Leney, Mark. (2006). Sampling skeletal remains for ancient DNA (aDNA): A measure of Success, *Historical Archaeology* 40(3) Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/279563916_Sampling_skeletal_remains_for_ancient_DNA_aDNA_A_measure_of_success
- Ministry of Labour. (2021). Thai Labour Market and the Dependence on Foreign Labour from Neighbouring Countries. In *Report of economic situation international labor and international labor movement* quarter 1/2564 (p.18). Bangkok: Ministry of Labour
- National Reform Steering Assembly. (2016). Registration of migrant workers at a permanent border crossing point to organize migrant workers into the system. Retrieved from https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/drive_social/download/user_genocide508/105.pdf
- Oxenham, Marc., & Hayman, Jarvis. (2016). Estimation of the time since death in decomposed bodies found in Australian conditions. *Australian Journal of Forensic Sciences*, 49(1), 1-14.
- Paksiri Aenihon. (2018). Foreign Workers: Implementation and Administration in Thailand, *Journal of Arts Management* 2(2), 119.
- Pracha Wasutprasart. (2006). Migrant workers in Thailand: registration, Proof of Nationality and imports through the mechanism of the Memorandum of Understanding (MOU). Thailand's Migrant Policy Agenda: The Path to Long-Term Competitiveness. Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---sro-bangkok/documents/publication/wcms_145133.pdf
- Rachadaporn Mornmoung. (2020). A Model of Databases Missing Persons and Unidentified Bodies in Thailand. Doctor of Philosophy in Criminology and Justice Administration. Faculty of Criminology and Justice Administration. Rangsit University.
- Rachadaporn Mornmoung & Paweena Puangsri. (2018). Identification of Disappearing Persons from DNA Test Together with Family Tree Analysis Implication for Justice System. *Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal*, 6(1), 20.

- Robins, S. (2019). Analysis of Best Practices on the Identification of Missing Migrants: Implications for the Central Mediterranean. Central Mediterranean Route Thematic Report Series. Geneva: International Organization for Migration.
- Rujee Tonleuang, Tanin Bhoopat, Papimon Chompu-Inwai & Anak Iamaroon. (2021). Forensic Identification by Polymerase Chain Reaction of DNA Extracted from Primary Teeth with Dental Caries. *CM Dent Journal*, 42(1), 139-149.
- Saovanee Chantapong, Prangprao Singhapong, & Kanchanit Lertpienthum. (2018). Migrant labor flows: understanding, accessible and fair. *MPG Economic Review*, 2. Retrieved from https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/DocLib_/Article_7Aug2018.pdf
- Siripong Ladavalaya Na Ayuthya. (2016). Thailand's Management of Three Nationalities Illegal Entry Transnational Migrant Workers : Survey in Law, Policy and Alternative. *political science and public administration journal*, 7(1), 49-74.
- The Regulation of the Office of the Prime Minister on Search of Missing Persons and Identification of Unidentified Persons and Unidentified Remains B.E. 2564. Royal Gazette; 2021: Volume 138; Special Chapter: 89D; Dated 27 April 2021 Retrieved from <http://law.m-society.go.th/law2016/uploads/lawfile/608bcc4c32e30.pdf>
- Tidball-Binz, Morris. (2009). Missing People, DNA Aanalysis and Identification of Human Remains: A guide to best practice in armed conflicts and other situations of armed violence Second edition 2009. Retrieved from https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_4010.pdf
- Wachirawachr Ngamlamom & Pisak Kalyanamitra. (2018). The Challenge of Thailand the ASEAN Community Management of Problems Foreign Workers, *Journal of Politics, Administration and Law*, 10(1), 419.
- Wannapa Leerasiri. (2020). Tendency for Return Migration of Migrant Workers after Myanmar Reform. *Political Science and Public Administration Journal*, 11(1), 1-34.
- Ward, Jodie. (2019). How do we identify human remains?. The Conversation Australia and New Zealand. Retrieved from <https://theconversation.com/how-do-we-identify-human-remains-121315>